

Torsdagen den 14 mars
Kl. 10.00

§ 1 Justerades protokollet för den 6 innevarande månad.

§ 2 Ang. Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regerings deltagande i viss internationell konferens

Herr utrikesministern ANDERSSON erhöll ordet för att besvara herr *Takmans* (vpk) i kammarens protokoll för den 6 mars intagna fråga, nr 101, och anförde:

Herr talman! Herr Takman har frågat varför Sverige inte röstade för Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regerings deltagande i den internationella konferensen för bekräftande och utveckling av folkrättens regler om humanitet i krig.

Sverige, som aktivt deltagit i förberedelserna för konferensen i Genève om humanitära regler i krig, har också vid konferensen arbetat för att vidast möjliga deltagande skall uppnås. Vi har t. ex. stött förslag att nationella befrielseörelser skall representeras vid mötet utan rösträtt. PRR krävde att få delta i konferensen som full medlem. Sverige tvingades dock i sitt ställningstagande utgå från vår fasta praxis att vi genom att rösta för inval eller inbjudan av en regering till en internationell regeringskonferens därmed också anser oss ha erkänt regeringen som representant för staten i fråga.

Herr TAKMAN (vpk):

Herr talman! Den internationella diplomatkonferensen i Genève är en viktig konferens. Sveriges nedlagda röst visar hur orimligt det är att vårt land inte har erkänt PRR -- Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering. PRR skulle mer än någon annan part ha kunnat bidra med erfarenheter om de terrorvapen och de typer av krigföring som denna konferens har till uppgift att illegalisera.

I generaldebatten i Genève den 7 mars sade Sveriges representant, statsrådet Carl Lidbom, att de väpnade konflikterna sedan andra världskriget kännetecknats av många inslag som inte kunde förutses när de fyra nu gällande s. k. Röda kors-konventionerna antogs 1949. Och han framförde en rad förslag som jag och min partigrupp vid många tillfällen har aktualiserat och stött i riksdagen. Det gäller punktförbud mot att använda vissa vapen, såsom napalm och andra brandstridsmedel, stålku- och järnpilsbomber och höghastighetsvapen. Det gäller förbud mot vissa typer av krigföring, såsom flygfällning av landminor, områdesbombning av byar och städer osv.

Det är då tragiskt, irrationellt och svårförståeligt att den part som varit och alltjämt är det främsta offret för terrorvapnen, massförintelsemetoderna och miljömordstekniken blir utestängd från konferensen. Med en

Torsdagen den
14 mars 1974

*Ang. Republiken
Sydvietnams provi-
soriska revolutionära
regerings del-
tagande i viss inter-
nationell konferens*

Torsdagen den
14 mars 1974.

*Ang. svenska diplo-
maters utfärdande
av legitimations-
handlingar*

enda rösts majoritet lyckades USA och dess bundsförvanter hindra PRR från att delta. Genom att lägga ner sin röst bidrog Sverige till detta uppseendeväckande beslut. USA-imperialisterna och deras agenter i Saigon får delta. Men offren för angreppskriget och förbrytelserna får inte delta. Detta, herr utrikesminister, är en orimlig situation.

Herr utrikesministern ANDERSSON:

Herr talman! De erfarenheter av krigföring som utan tvivel finns på PRR-sidan hade mycket väl kunnat tillföras konferensen om PRR hade velat delta utan rösträtt såsom befrielse- och rörelserna i övrigt deltog. Frågan här gällde för PRR:s vidkommande att få delta med rösträtt, och det var det som Sverige inte kunde acceptera. Vi lade tillsammans med de övriga nordiska länderna ner vår röst eftersom vi eljest skulle ha erkänt PRR. Riksdagen avtog i november i fjol motioner om att PRR skulle erkännas, och regeringen kan inte gärna på detta sätt bakvägen komma med ett erkännande. Men PRR:s erfarenheter hade kunnat framföras, om PRR hade velat acceptera att delta i konferensen utan rösträtt, som befrielse- och rörelserna gjorde.

Herr TAKMAN (vpk):

Herr talman! Jag tror att alla förstår att PRR inte gärna kunde trappa ner sin ställning från erkänd regering, vilket den ju var vid bl. a. Pariskonferensen. Sverige har verkligen kommit i en underlig situation genom att inte erkänna PRR tidigare. Om resultatet nu blir att vi får ett snabbt erkännande, kan man möjligen overse med det missförhållande som Sveriges nedläggande av rösten i Genève utgör. Annars kan jag inte annat än finna att detta är en situation som blir mycket svår för regeringen att förklara.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Ang. svenska diplomaters utfärdande av legitimationshandlingar

Herr utrikesministern ANDERSSON erhöll ordet för att besvara herr *Hernelius'* (m) i kammarens protokoll för den 6 mars intagna fråga, nr 103, och anförde:

Herr talman! Herr Hernelius har frågat mig om jag har några kommentarer att göra till ambassadör Edelstams uppgifter om att han under sin tjänstgöring i Chile utfärdat falska legitimationshandlingar.

Ambassadör Edelstam, som för närvarande är i USA, har förklarat att uppgifterna om att han skulle ha utfärdat falska identitetshandlingar är felaktiga.

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Det är väl onödigt att förklara att min fråga icke gäller en enskild tjänstemans agerande i och för sig utan de principer som kan ha varit involverade i sammanhanget. Utrikesministern säger nu att herr Edelstam framhållit att uppgifterna om att han utfärdat falska legitima-

tionshandlingar är felaktiga. Samme tjänsteman har tydligen haft vissa svårigheter med intervjuerna i Förenta staterna.

Den intervju som var anledningen till min enkla fråga redovisades i Expressen den 4 mars. Av den framgår att enligt Edelstams egna uppgifter skulle denne själv ha förfärdigat minst ett dussin falska legitimationshandlingar. Han skulle icke utan stolthet ha visat dem för journalisten i fråga.

Jag behöver här inte utveckla — om jag bortser från de juridiska problemen i sammanhanget — att om uppgifterna hade varit riktiga, hade denna åtgärd, som kanske en del betecknar som humanitär, i själva verket blivit inhumanitär, nämligen mot dem som fått riktiga handlingar från samma ambassad. Sådana handlingars riktighet kunde efter detta naturligtvis ifrågasättas.

Jag skulle vilja ställa två frågor till utrikesministern: Avser utrikesministern att verkställa en ingående undersökning i frågan? Delar inte utrikesministern min ståndpunkt att det principiellt måste vara felaktigt för att inte säga klandervärt om uppgiften hade varit riktig?

Herr utrikesministern ANDERSSON:

Herr talman! Under vissa förhållanden får legitimationshandlingar utfärdas till icke svensk medborgare i skyddssyfte, men då måste det självfallet vara handlingar som anger rätt namn på vederbörande. Andra handlingar får icke utfärdas. I det här fallet säger Harald Edelstam, som har underställts dels herr Hernelius' fråga till mig, dels den artikel som var införd i Expressen den 4 mars, att han icke har utfärdat sådana handlingar. Däremot har han muntligen presenterat vissa personer i falskt namn — alltså icke genom legitimationshandlingar — för att få dem in på en viss ambassad.

Jag tror inte att herr Hernelius och jag har några delade meningar om hur Sverige får handla när det gäller användandet av provisoriska legitimationshandlingar under sådana förhållanden som rådde i Chile.

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Jag är glad över det svar jag fick, och jag hade uppriktigt sagt inte väntat något annat heller. Men jag skall passa på att i principfrågan än en gång i denna kammare citera ett par rader ur Gunnar Jarrings politiska testamente när han lämnade tjänsten, nämligen vad han yttrade om politiserande ambassadörer: "De politiserande ambassadörerna måste själva tänka på att de inte är särskilt användbara utanför den krets av stater där de nu tjänstgör. Deras användbarhet är inte internationell sedan de framträtt och tagit politisk ståndpunkt. Och jag undrar om det finns någon annan utrikesförvaltning i världen med dylika tendenser. Jag tror vi är ganska ensamma om det i Sverige."

Jag tror att det finns anledning att uppmärksamma herr Jarrings ord i åtskilliga sammanhang. Sedan må det vara hur som helst med vad som har skett i Chile och vad tjänstemännen där har haft för sig.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
14 mars 1974

*Ang. planerad in-
dragning av SJ:s
busslinje Fagerhult-
Alsterbo-Kalmar*

§ 4 Ang. planerad indragning av SJ:s busslinje Fagerhult-Alsterbo-Kalmar

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Anderssons* i Nybro (c) i kammarens protokoll för den 27 februari intagna fråga, nr 88, och anförde:

Herr talman! Herr Andersson i Nybro har frågat mig om jag är beredd att medverka till att förhindra SJ:s planerade indragning av busslinjen Fagerhult-Alsterbo Kalmar.

I de trafikförsörjningsplaner som berörda kommuner har utarbetat och som avses ligga till grund för trafiken fr. o. m. den 1 augusti 1974 har SJ:s angivna busslinje avkortats så att den i fortsättningen trafikerar sträckan Alsterbo-Kalmar. Trafikbehoven på sträckan Fagerhult-Alsterbo förutsätts därvid tillgodosedda genom en omläggning av vissa andra busslinjer.

Då trafikuppläggnigen — som avser lokal trafik — är resultat av kommunala överväganden, har jag ingen anledning att vidta några åtgärder. Herr Anderssons fråga synes bero på något missförstånd i fråga om saken.

Herr ANDERSSON i Nybro (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret, men jag hade väl av flera skäl väntat mig att få ett klart positivt besked.

För det första har den kollektiva trafiken — som en följd av energikrisen — fått en ny chans till bättre lönsamhet. Nu söker ju samhället, och det med all rätt, att stimulera allmänheten att utnyttja de kollektiva trafikalternativen. Det framstår därför som rätt orimligt, tycker jag, att man i detta nya läge till viss del rycker undan möjligheterna för allmänheten att åka buss på den här sträckan.

För det andra är kommuner och länsmyndigheter mitt uppe i arbetet med att skapa goda kollektiva trafikmöjligheter i länet. Är det rimligt att när det arbetet pågår som bäst lägga ned en busslinje som berör tre kommuner? Borde man ändå inte ge länsmyndigheterna en chans att planera färdigt utan att störas av nedläggningsbekymmer i det arbete som kommunikationsministern själv har beställt?

För det tredje — och det är kanske det viktigaste — har befolkningen i de här bygderna blivit drabbad av järnvägsnedläggningar vid tidigare tillfällen. När detta skedde, utlovade statsmakternas representanter att servicen skulle bli lika god med de bussar som man skulle sätta in. Hur skall dessa välvilliga löften kunna hållas nu? Kan herr Norling ge de 33 lokala folkrörelserna i bygderna utmed den här busslinjen en rimlig service i fortsättningen, en service som de med all rätt kräver? Länsstyrelsen, kommunerna och lokalbefolkningen är eniga om att betrakta den här linjen som en regional busslinje.

Är det något som kan rubba allmänhetens förtroende för politiker så är det när utställda löften inte hålls, och jag utgår ifrån att även herr Norling är rädd om sitt förtroendekapital.

Jag kan förstå att det inte alltid är möjligt att hålla fast vid det system som man har valt för trafiken vid vissa tillfällen. Däremot har jag ytterst svårt att förstå att herr Norling just nu kan litet passivt och viljelöst se på den här frågan som kommer att innebära nedläggning av linjen Fågerhult-Alsterbo-Kalmar. Jag menar, herr talman, att det finns mycket starka motiv för ett handlingskraftigt agerande i den här frågan just nu.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag måste säga att det är skrämmande att höra att en riksdagsman från en viss trakt i landet, när han tar upp en trafikfråga som är aktuell i hans hembygd, inte ens har gjort sig besväret att lära sig ärendet innan han diskuterar det i riksdagen. Skulle vi fortsätta på det sättet, herr Andersson i Nybro, så skulle vi få en rad märkliga debatter i denna kammare. Jag måste till herr Andersson, hur tråkigt det nu än kan vara för honom, säga att den här frågan skulle herr Andersson aldrig ha ställt.

Man kan ju inte i rimlighetens namn, herr Andersson, om man nu bryr sig om att lära sig saken, komma ifrån följande fakta. Herr Andersson har frågat mig om jag tänker förhindra SJ att lägga ned denna busslinje. De tre kommuner som är berörda av busslinjen har varit överens om att stycka sönder den, så det finns inte längre någon busslinje, herr Andersson. I det lokala trafikplaneringsarbetet har de tre kommuner som är berörda hos länsstyrelsen inte gjort anspråk på att denna bussförbindelse skall betraktas som en regional linje i det nya trafikplaneringssystemet.

Herr Andersson beskyller alltså SJ för att lägga ned en regional busslinje, medan kommunerna nu i trafikplaneringsarbetet har sagt att den icke skall vara regional. Hur kan man, som herr Andersson här gör i denna fråga, beskylla statens järnvägar och – i riksdagens talarstol – mig för att inte ta tillräcklig hänsyn till människorna i bygden, när deras egna kommunala förtroendemän har sagt att det inte skall vara på det sätt som herr Andersson säger?

Till yttermera visso har länsstyrelsen enligt uppgift till mig behandlat denna sak för kort tid sedan. Även länsstyrelsen lever i förvisningen att denna busslinje i sitt ursprungliga skick har upphört eller kommer att upphöra.

Jag tycker att herr Andersson i Nybro med det här sättet att diskutera sakfrågor utan verklighetsunderlag har gett sig själv ett betyg som i och för sig är mycket märkligt.

Herr ANDERSSON i Nybro (c):

Herr talman! Herr Norling och jag är tydligen inte överens om hur de lokala myndigheterna ser på den här linjen. Jag tror att om herr Norling informerar sig ytterligare om hur länsstyrelsen har sett på frågan, så kommer han fram till att länsstyrelsens uppfattning är att linjen bör betraktas som en regional linje.

Om herr Norling dessutom läser den skrivelse som han har fått från ett flertal egna partiorganisationer och många andra folkrörelser i den

Torsdagen den
14 mars 1974

*Om medel till TV-
kassetter för handels-
flottans fartyg*

aktuella bygden, så finner han att man där också klart och tydligt slår fast att man anser att detta är en regional busslinje, som har ersatt en tidigare nedlagd regional järnvägslinje. Det gäller en linje som människorna i de här bygderna har haft som enda kommunikationsmöjlighet för att komma till länsstaden och till den länsservice som de endast kan få i Kalmar.

Det är kanske inte särskilt meningsfullt att här fortsätta diskussionen, eftersom vi tycks vara så totalt oeniga om hur den här linjen skall betraktas -- om den skall betraktas som kommunal eller regional linje. Jag kan bara ge herr Norling rådet att han förbättrar sina kontakter ytterligare dels med länsbefolkningen, dels med sina egna partivänner som har översänt den här välmotiverade skrivelsen bl. a. till kommunikationsdepartementet.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag trodde efter mitt förra inlägg att jag skulle besparas att gå upp en gång till.

Herr Andersson i Nybro skall få veta av mig -- även om det är en litet underlig omväg att han skall få veta det på detta sätt här i riksdagen -- att Högsby kommun har angett den här linjen som en linje med mycket ringa trafik, vilken -- säger Högsby kommun -- lika smidigt går att dra över Högsby till Kalmar.

Kalmar kommun säger i sin trafikförsörjningsplan att den trafik inom kommunen som berörs av den här linjen skall ombesörjas med taxi. Nybro kommuns plan baseras på förslag från en konsultfirma och upptar nedläggning på sträckan Alsterbro--Grönskåra--Fagerhult och omläggning av ett privat företags linjetrafik Älgshult--Alsterbro--Nybro för att ersätta den nedlagda trafiken på sträckan Grönskåra--Fagerhult.

SJ har över huvud taget aldrig av någon av dessa kommuner fått i uppdrag att lämna vare sig anbud på eller förslag till ett bibehållande av trafiken på busslinjen. Busslinjen håller nu, herr Andersson, på att styckas sönder av tre kommuners förslag som är lagda inför länsstyrelsen.

Om herr Andersson i Nybro nu inte hann anteckna allt detta föreslår jag att han av mig får materialet skriftligen för att meddela berörda kommuner där nere hur det ligger till -- åtminstone några av dem tycks ju behöva veta vilka yttranden de avgivit till länsstyrelsen -- och inte minst sprida detta till alla dem som herr Andersson har hört på i stället för att lyssna på dem som beslutar i dessa kommuners inbyggares namn.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om medel till TV-kassetter för handelsflottans fartyg

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Bergqvists (s) i kammarens protokoll för den 28 februari intagna fråga nr 89, och anförde:

Herr talman! Herr Bergqvist har frågat mig om jag är beredd medverka till att pengar snarast möjligt ställs till förfogande för TV-kassetter för handelsflottans fartyg.

Torsdagen den
14 mars 1974

*Om medel till TV-
kassetter för handels-
flottans fartyg*

Handelsflottans välfärdsråd har hos Kungl. Maj:t hemställt att få påbörja verksamhet inom handelsflottan med videokassetter och att medel ställs till förfogande för detta ändamål.

Ärendet är föremål för beredning. Denna kommer att genomföras med den skyndsamhet som är möjlig. Besked i frågan kommer härefter att lämnas välfärdsrådet.

Herr BERGQVIST (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret.

Den här frågan har ju utretts sedan 1970. Vi har en särskild arbetsgrupp som tillsatts av handelsflottans välfärdsråd. I den har man brottats med många problem – tekniska, upphovsrättsliga och en hel del andra. Men nu har man lyckats klara ut dem så att det går att få i gång det hela, och fördenskull behöver pengar lösöras.

Sjöfolket har ju oändligt mycket sämre möjligheter att utnyttja de sociala och kulturella inslagen i samhället just på grund av de speciella förhållandena inom yrket. Till bilden hör att det under de senaste åren har skett betydande förändringar inom sjöfarten. Vi har fått allt större fartyg, antalet besättningsmedlemmar ombord har minskat och liggetiden i hamnarna har blivit kortare. Att vara sjöman är ett hårt yrke, som innebär psykisk press och andra stressfaktorer. Därför är detta med TV-program på fartygen en mycket angelägen sak. Sjöfolksförbundets ordförande Gunnar Karlsson har sagt att kassett-TV-projektet "kanske är den värdefullaste satsningen som någonsin gjorts för att bryta sjöfolkets sociala isolering".

Nu svarar kommunikationsministern att ärendet är föremål för beredning, att beredningen kommer att genomföras med skyndsamhet och att besked därefter kommer att lämnas. Jag utgår från att det beskedet kommer att bli positivt, bl. a. mot bakgrund av den syn på dessa frågor som har präglats statsrådets uttalanden, inte minst på Sjöfolksförbundets kongress.

Det avgörande är då tidpunkten för när pengarna kan anslås. Det har någon gång förekommit en uppgift om att detta skulle kunna ske i januari nästa år, och jag vill kraftigt understryka att det är för sent. Det är nödvändigt att pengarna kommer fram relativt omedelbart. Därför skulle det vara värdefullt om kommunikationsministern hade möjlighet att ge ett officiellt besked i den riktningen.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Som komplettering av mitt svar till herr Bergqvist kan jag tillägga att jag hos välfärdsrådet har begärt svar på några frågor, som bl. a. har att göra med vilka kostnader man kan tänka sig under exempelvis den första femårsperioden. Det gäller den ekonomiska sidan och vissa andra frågor som bör vara klara innan Kungl. Maj:t fattar beslut i ärendet. Jag har av välfärdsrådet begärt ett snabbt svar på de frågorna, och det bör innebära att jag har svaret någon gång i slutet av april månad. Därefter skall vi slutföra beredningen.

Om inget oförutsett inträffar bör det då vara möjligt att ha ett beslut klart och i tillämpning exempelvis vid halvårsskiftet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om slopande av tidtabeller för färjtrafik

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Lindahls* i Hamburgsund (fp) i kammarens protokoll för den 6 mars intagna fråga, nr 99, och anförde:

Herr talman! Herr Lindahl i Hamburgsund har frågat mig om jag anser det motiverat att låta färjorna gå efter tidtabell i stället för efter anrop även när det orsakar olägenheter för trafikanterna och ytterligt små besparingar för statsverket.

I oktober förra året beslöt länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län om tidtabellsbundna turlistor för fem av länets tio färjeleder att tillämpas försöksvis under ett år. Vid övriga färjeleder inom länet tillämpas redan tidtabeller utom på en färjeled, som under innevarande år kommer att ersättas med broförbindelse.

Som herr Lindahl känner till har länsstyrelsens beslut överklagats och besvären är för närvarande föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Jag är därför inte beredd att nu göra något uttalande i frågan.

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga, även om det utmynnade i någonting som egentligen inte var något svar.

Jag hade egentligen frågat om statsrådets principiella inställning till ordningen med tidtabeller. Hur läget är i Göteborgs och Bohus län känner jag rätt väl till -- jag hör till dem som har överklagat länsstyrelsens beslut.

Tidtabellsreglerad trafik när det gäller färjor är motiverad där leden är så lång att en tidtabellsläggning av trafiken är bekväm för trafikanterna. Om turen tar en kvart eller mer är det klart motiverat. Men när det gäller kortare linjer, där det är fråga om några minuters överfart och där trafikbelastningen är relativt liten och framförallt mycket ojämn, tycker jag det är motiverat att man låter färjan gå när trafikanterna kommer, alltså när behovet finns. Som det nu har blivit sitter trafikanter och färjpersonal och tittar på varandra och väntar -- det kan bli upp till en timmes väntan en vinternatt -- på att ett visst klockslag, som har bestämts av någon byråkrat, skall infalla, då färjan får gå. Eftersom det måste finnas en viss jour -- folk blir t. ex. sjuka ibland ute på öarna och man måste ha någon som kan sätta färjan i rörelse om det behövs en sjuktransport, utryckning av brandkår eller liknande -- finns det inga som helst möjligheter till personalinbesparingar.

Vidare vill jag hävda att man i dessa fall har använt en kalkylmetod som är minst sagt konstig och som knappast skulle få godkänt ens i den mest elementära kurs i företagsekonomi. Man har betraktat alla kostnader som direkt proportionella mot antalet färjturer. Var och en kan räkna ut att den enda kostnad som är direkt proportionell mot det antal

turer som en färja går är bränslekostnaden – samt i någon mån slitage, men den kostnaden är inte alls rörlig i samma mån. Dessutom bör man, när man motiverar ett sådant här beslut, ha en statistik över trafikmängden som är rättvisande. Här har man bara räknat bilar, medan fotgängare och cyklister över huvud taget inte syns i statistiken.

Statsrådets svar gör att jag åtminstone kan hoppas på en positiv behandling av de överklaganden som gjorts i ärendet.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Utan att föregripa prövningen av det aktuella ärendet kan jag förklara min principiella inställning i fråga om turlistereglerad färjetrafik.

Enligt min uppfattning – som jag för övrigt redogjort för tidigare i olika sammanhang – bör för att möjliggöra en rationell drift allmän färjetrafik bedrivas enligt turlista, såvida inte särskilda skäl talar emot det. Vid de flesta och framför allt vid de större färjelederna runt om i landet är detta för övrigt sedan länge fallet. Enligt uppgift från vägverket är trafiken numera turlisteregrerad vid 69 av vägverkets 79 färjeleder. Erfarenheterna har visat att olägenheterna för trafikanterna med turlisteregrerad färjetrafik inte är så stora som ibland görs gällande.

Det herr Lindahl säger om räknesättet vid beräkningen av kostnaderna m. m. för färjetrafiken diskuterar jag inte här. Detta kan väl herr Lindahl anmäla till mig i annat sammanhang – det är ju herr Lindahl som har överklagat till Kungl. Maj:t.

Herr LINDAHL i Hamburgsund (fp):

Herr talman! Det kan ju tyckas vara väldigt rationellt att låta färjorna gå efter en tidtabell; det ser snyggt och prydligt ut om man kan rita upp tabellen på ett papper. Men rationellt kan det också vara att nedbringa väntetiderna för trafikanterna, att helt enkelt anpassa trafiken efter det trafikbehov som finns, och det är inte alltid detsamma som en tidtabellsreglering. I dessa fall har lokalbefolkningen enhälligt reagerat mot tidtabellsläggningen och upplever den som en klar försämring – sedan får man säga vad man vill på annat håll. Det är dock de människor som berörs av dessa beslut som man måste ta hänsyn till.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jo, visst skall vi ta alla möjliga hänsyn, i den mån det är riktigt att ta dem. Men vi kan ändå, herr Lindahl i Hamburgsund, bli överens om att Kungl. Maj:t får pröva herr Lindahls besvär och att vi sedan får se vilka hänsyn vi kan ta. Vi skall kanske trots allt inte avgöra ärendet under den här frågestunden.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 40

Torsdagen den
14 mars 1974

Om slopande av tid-
tabeller för färjetrafik

Torsdagen den
14 mars 1974

*Om en översyn av
kommunikatio-
nerna i Gävleborgs
län*

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara fru Jonängs (c) i kammarens protokoll för den 8 mars intagna fråga, nr 107, och anförde:

Herr talman! Fru Jonäng har frågat mig om jag är beredd att medverka till en översyn av kommunikationerna i Gävleborgs län i syfte att åstadkomma bättre trafikmöjligheter för Ljusdal, Bollnäs, Kilafors och Ockelbo samt bättre anpassning mellan lokal- och fjärrtrafiken.

Den pågående länsvisa trafikplaneringen syftar bl. a. till att planera och samordna de regionala förbindelserna, så att en tillfredsställande transportförsörjning kan ordnas och så att bästa möjliga anslutningar kan erhållas dels mellan förbindelserna inom länen och mellan angränsande län, dels till och från fjärrförbindelserna.

Resultatet av den regionala trafikplaneringen väntas föreligga i höst.

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Erfarenheterna från bensinransoneringen visar vilka brister i kollektivtrafiksystemet som uppkommit genom SJ:s trafikpolitik under de senaste decennierna. De visar också den påtagliga bristen när det gäller synkronisering av trafik- och regionalpolitik.

Den nya tidtabellen är aktuell nu. Det kommer att göras tågindragningar – vilket kommunikationsministern känner till – som bl. a. gör det svårare för människorna i Ljusdals kommun att åka tåg. Det går nu en rälsbuss från Ljusdal, som kommer till Gävle vid lämplig sammanträdestid. När denna buss tas bort måste ljusdalsborna åka från Ljusdal omkring kl. 5 på morgnonen och kommer till Gävle kl. 7. Vad kan man göra en morgon kl. 7 i Gävle? Man tar naturligtvis bilen för att slippa de långa väntetiderna vid tågresa. En tågindragning av det här slaget innebär ett direkt överflyttande av resenärer från tåg till bil, och därmed också överflyttande av pengar från SJ – förutom de energi- och trafiksäkerhets-synpunkter som kan anläggas. Man har försämrat trafikservicen stegvis för Ljusdals vidkommande, och en ytterligare neddragning nu kan få effekter för klassificeringen av järnvägsstationen.

Forsa station skall dras in och godstrafiken mellan Forsa och Hudiksvall upphöra. Rese- och transportmöjligheterna betyder mycket för Forsa – för utvecklingen av näringslivet och för befolkningsutvecklingen. Kommunerna har klagat, och länsstyrelsen har begärt hos SJ att inga försämringar skall göras i avvaktan på den pågående utredningen om trafikplaneringen i länet.

Bollnäs har en hel del bra förbindelser – men en eftermiddagsförbindelse från Gävle, som kan ta upp snälltågsresenärerna som kommer med 14.10-tåget från Stockholm till Gävle, är absolut nödvändig. Det finns möjlighet att låta 16.25-tåget från Gävle till Ockelbo fortsätta över Bollnäs och Ljusdal.

Kilaforsborna har länge dragits med dåliga trafikförhållanden. Skall man lämna eller hämta resenärer till och från Malmö och Göteborg måste man mitt i natten upp till Bollnäs – och det kan röra sig om mellan två

och fyra mil, beroende på var man bor. Över huvud taget måste man – om man vill åka någonstans, till Gävle eller Stockholm – upp till Bollnäs. Enstaka tåg stannar i Kilafors, och det säger sig självt att de som kan tar bilen i stället.

Ockelboborna är hänvisade till att åka söderut om de vill ut i världen. Några förbindelser norrut existerar inte. Många snälltåg passerar – men de stannar inte i Ockelbo. Under veckosluten reduceras tågen betydligt. Också i det fallet får människor ta till bilen.

Det här kan inte vara en acceptabel utveckling av trafikförbindelserna för invånarna i Gävleborgs inland.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag vill bara som komplettering av mitt svar till fru Jonäng säga att jag häromdagen mottog en uppvaktning av representanter för de kommuner som är berörda av den genom fru Jonäng här aktualiserade tågindragningen. Jag gav de uppvaktande beskedet att jag hos SJ skulle göra mig underrättad om bakgrunden till den tilltänkta förändringen. Utan att veta hela bakgrunden är jag dock ganska säker på att det i botten måste ligga ett mycket dåligt utnyttjande av den aktuella tågförbindelsen.

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! Jag hoppas på en god lösning av dessa problem. Jag vill också ta upp samordningen mellan lokal- och fjärrtrafiken som inte är särskilt god, för att inte säga rent av dålig. Jag har givetvis inte kunnat kolla upp alla tågtider, men vi som bor i inlandet är ibland tvungna att komma ut till ostkustbanan, och det är också nödvändigt för söderhamns- och hudiksvallsbor att komma fram till stambanan. Där är det väldiga glapp i tidtabellerna. Det händer ofta att det aktuella tågets avgångstid är densamma som bussens ankomsttid eller att tåget har gått fem minuter innan bussen anländer. Detta är synnerligen besvärande. Här är det nödvändigt med en samordning.

Det visade sig att bensinransoneringen ledde till en markant ökning av resandet med kollektiva färdmedel. Någonting av den ökningen kvarstår fortfarande efter bensinransoneringens upphörande. Min bestämda uppfattning är att människor tycker om att åka tåg. Man har sin sittplats, man kan läsa, sy eller sova, det är vilsamt och man slipper ansvar. Tåget är vidare det bästa fortskaffningsmedlet ur trafiksäkerhetssynpunkt – tåget kör ju på sin egen väg, som SJ-affischerna säger. Därför tycker jag det är verkligt önskvärt att vi får tågförbindelser som passar det stora flertalet människor. Därigenom kan vi få ett ökat tågresande med allt det positiva det innebär. Inte bara vi som bor i Gävleborgs län kan då bli nöjda med trafikförhållandena, utan kanske t. o. m. SJ skulle tjäna på affären.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
14 mars 1974

*Om bibehållande av
servicestandarden
längs bandelen
Östersund—Storlien*

§ 8 Om bibehållande av servicestandarden längs bandelen Östersund—Storlien

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Åslings (c) i kammarens protokoll för den 8 mars intagna fråga, nr 110, och anförde:

Herr talman! Herr Åsling har frågat mig, om jag är beredd medverka till att servicestandarden längs bandelen Östersund—Storlien bibehålls på nuvarande nivå, bl. a. med hänsyn till den lokala befolkningens önskemål och genomförandet av det s. k. Åreprojektet.

Jag har tidigare svarat på en liknande fråga av herr Lindberg. Därvid konstaterade jag att de aktuella förändringarna i flertalet fall gällde vagnslasttrafiken eller styckegodsexpedieringen på orter med i allmänhet liten trafikomfattning. Persontrafiken väntas inte komma att beröras i någon nämnvärd utsträckning.

Det s. k. Åreprojektets betydelse för SJ:s trafik i regionen kan i dag inte med säkerhet anges. Enligt vad jag inhämtat har emellertid SJ förklarat sig intresserat av att med Åre kommun diskutera turisttrafikens närmare uppläggning.

Herr ÅSLING (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Bakgrunden till frågan är de betydande organisatoriska förändringar som SJ:s vederbörande trafikdistrikt aviserat inom Jämtlands län. Med hänsyn till det glesa nät av kollektiva kommunikationsmedel som länet har oroar självfallet varje nedtrappning av denna samhällsservice. De genomgripande förändringar — man får väl kalla dem genomgripande — som har aviserats framstår för mig i en något underlig dager, eftersom den regionala trafikplaneringen ännu inte hunnit slutföras. Det kan knappast vara rimligt att det organ som har ansvar för en väsentlig del av samhällets trafikförsörjning företar väsentliga organisatoriska förändringar utan att avvakta denna övergripande trafikplanering.

De aviserade förändringarna avser för hela länet förändringar beträffande styckegodstransporterna och vagnslasttrafiken — som statsrådet också mycket riktigt påminner om — men genomgående karakteriseras trafiken av en försämring av den service som näringslivet i dessa orter behöver. Även om — det är också riktigt — trafikomfattningen är ganska begränsad på dessa orter, speglar den näringslivet på orterna, och det är detta näringsliv som bär upp bebyggelse och sysselsättning där.

Den här omläggningen gäller t. ex. Backe och Lövberga i Strömsunds kommun och Duved i Åre kommun. Förslaget innefattar dessutom s. k. avbemannning av stationerna Tandsbyn och Hackås i Östersunds kommun och Ånn i Åre kommun där SJ dessutom planerar indragning av ett par hållplatser. Dessa förändringar kommer självfallet att medföra en försämrade service till allmänheten och kan därför, som förslaget nu ligger, knappast accepteras.

Jag anknöt min fråga speciellt till förhållandena längs Storlienbanan därför att de alternativa kommunikationsmedlen där är närmast obefint-

Torsdagen den
14 mars 1974

*Om bibehållande av
servicestandarden
längs bandelen
Östersund—Storlien*

liga och därför att SJ:s förslag där tangerar en intressant princip. Äreprojektet är ju under realiserande. Kan det vara rimligt, herr kommunikationsminister, att, när man med samhällets hjälp bygger upp en ordentlig satsning på turistnäringen, försämlra förutsättningarna på kommunikationssidan?

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Som jag nämnde i mitt svar har jag tidigare i kammaren i anledning av en fråga av herr Lindberg diskuterat denna situation bl. a. mot bakgrunden av den regionala trafikplaneringen. Jag har också haft uppvaktningar i ärendet av socialdemokratiska arbetarkommunen i Järpen m. fl.

Vad som nu finns att tillägga utöver dagens svar är att den regionala trafikplaneringen, som är nära kopplad till länsstyrelserna, självfallet har att i sitt arbete följa upp frågor av den art som det här gäller. I mitt svar har jag sagt att de förändringar som SJ aktualiserat är av mindre omfattning. Det gäller enstaka indragningar av stycke-godstrafik på orter där stycke-godstrafiken redan närmast har upphört, det gäller neddragning av vagnslasttrafiken på enstaka lastplatser där en förflyttning av trafiken till närliggande större station inte behöver innebära några försämringar för vagnslastkunderna, osv.

Naturligtvis skall vi vara uppmärksamma på att vi, så nära trafikplaneringsarbetets avslutande som vi nu är, inte mister någonting som vi i de kommande årens trafikbild skulle ha nytta av. Eftersom SJ deltar aktivt i den regionala trafikplaneringen med direkta representanter insatta i trafikplaneringsarbetet utgår jag som självklart från att både SJ:s representanter och andra i planeringen deltagande får hela bilden klar för sig när det gäller vad som kan och får ske före planeringsarbetets avslutande och på vilka områden man bör dröja med beslutsfattande.

Såvitt jag vet tillhör herr Asling länsstyrelsen och han bör där, eftersom länsstyrelserna har sista ordet på länsplanet när det gäller trafikplaneringen, ha goda möjligheter att skaffa sig en aktuell information vid handläggandet av detta ärende.

Herr ASLING (c):

Herr talman! Jag tackar för det kompletterande svaret. Det var mycket positivt och låter väl antyda en rekommendation till SJ:s befattningshavare på skilda nivåer att samråda inom ramen för den regionala trafikplaneringen och därmed också att anpassa till de vägledande principer som där skall gälla.

Samtidigt som jag noterar den positiva tonen i statsrådets svar vill jag betona att det kanske inte finns anledning att bagatellisera de föreslagna reformerna, eftersom det gäller s. k. avbemanning av tre stationer, vilket självfallet av ortens befolkning uppfattas som en mycket betydande nedtrappning av SJ:s service till allmänheten.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
14 mars 1974

*Om åtgärder för att
hindra upprivning
av räls på viss del av
inlandsbanan*

§ 9 Om åtgärder för att hindra upprivning av räls på viss del av inlandsbanan

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Carlssons i Vikmanshyttan (c) i kammarens protokoll för den 8 mars intagna fråga, nr 113, och anförde:

Herr talman! Herr Carlsson i Vikmanshyttan har frågat mig om jag är beredd medverka till upphävande av beslut om att riva upp spåret på bandelen Vika—Sågen.

Kungl. Maj:t lämnade redan år 1969 SJ tillstånd att riva upp spåret på den aktuella bandelen så snart den allmänna trafiken upphört. Den allmänna trafiken upphörde den 1 september 1969. Därefter har verkställigheten av beslutet uppskjutits i avvaktan på bl. a. ytterligare överväganden rörande bandelens betydelse från totalförvarssynpunkt.

Sedan berörda militära myndigheter numera förklarat att man ej har något att erinra mot en upprivning, har SJ beslutat verkställa 1969 års beslut vid en från sysselsättningssynpunkt lämplig tidpunkt.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Innehållet i svaret är emellertid beklagligt. Det ger inga som helst förhoppningar om att man skall kunna bevara inlandsbanan intakt för framtiden. Ett verkställande av beslutet att riva upp spåren på järnvägslinjen Vika—Vansbro Sågen innebär att en epok i svensk järnvägshistoria avslutas. Jag skulle rent av vilja säga att det är en epok i svensk kulturhistoria som avslutas. Jag skall här inte gå in på någon historieskrivning — tiden medger inte det. Jag tror emellertid att det verkligen finns anledning att man funderar igenom den här problematiken än en gång. Det finns nämligen ytterligare aspekter på denna fråga. Berövar man genom en upprivning av spåren en del av inlandsbanan sina möjligheter att fungera är det ett ytterst allvarligt ingrepp i berörda bygder. Det gäller främst de direkt berörda bygderna men också inlandsbanan som totalitet och helhet.

Nu sägs det i svaret att militären ur totalförvarssynpunkt inte har några erinringar att göra mot en upprivning, och av den anledningen kan SJ få verkställa 1969 års beslut vid en tidpunkt som man finner lämplig ur sysselsättningssynpunkt. När det gäller totalförsvaret är det inte bara de militära aspekterna som kommer in. Det är också fråga om hur det ekonomiska livet och transportsystemet skall fungera. Vi har nyligen upplevt en energikris i det här landet som ännu inte är övervunnen. Jag tror därför att det verkligen finns anledning att fråga sig om man inte bör försöka bevara bandelar, som ger *dels* en förkortning av transportavstånd, *dels* möjligheter att använda järnvägen i fortsättningen i stället för att flytta över trafiken till lastbilar, något som här skett i stor omfattning. Som statsrådet känner till äger Värmlandsbolagen stora marker i det här området av Dalarna, och man transporterar härifrån råvaror ned till industrierna vid Vänerkusten.

Det kan sägas att det varit en ringa trafik på denna järnväg, och det är

Torsdagen den
14 mars 1974

*Om åtgärder för att
hindra upprivning
av räls på viss del av
inlandsbanan*

detta som varit orsaken till beslutet. Men det beror emellertid helt på hur man dirigerar trafiken. Jag tror att det skulle vara värdefullt för statsrådet att få möta kontaktgruppen i Vansbro för inlandsbanans bevarande. Han kommer också att få en sådan kontakt. Den gruppen har många synpunkter på handläggningen av dessa frågor. Man anser att det finns underlag och förutsättningar för att agera på ett sådant sätt att man kan bevara inlandsbanan. Gruppens ambitioner är kanske i överkant, men dessa går ut på att man skall försöka återuppliva inlandsbanan igen. Från dessa utgångspunkter och med hänsyn till att 1974 års trafikplaneringsarbete pågår finns det anledning att ta denna fråga litet lugnare och att skjuta på beslutet om upprivningen till dess denna planering är färdig.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Det finns inte mycket mer att tillägga utöver vad jag sagt i mitt svar.

Ett par ord ändå. Herr Carlsson i Vikmanshyttan säger att med upprivningen av järnvägsspåren på denna sträcka försvinner en epok i Sveriges historia – ja, varför inte i svensk kulturhistoria. Det är möjligt. Där kanske herr Carlsson i Vikmanshyttan och jag kan enas. Men frågan är, herr Carlsson, vad vi skall ägna oss åt i diskussionen av denna fråga; är det kultur eller trafik? Det är möjligt att man kan bevara banan som en museibana, sådant händer runt om i landet. Men då skall initiativet tas från annat håll än från riksdagen. Det har jag inget emot, men jag tar varken initiativ själv eller förbjuder någon att ta ett sådant.

Vi har bekymmer, herr Carlsson, med att få ekonomin att gå ihop på de olönsamma bandelar där vi har trafik. Hur skall vi få ekonomin att gå ihop med en järnvägstrafik som varit nedlagd sedan 1969? Det går ju inte. Statsmedel får inte enligt min bestämda uppfattning användas på det sättet. Det kan inte vara meningen att vi med skattebetalarnas pengar skall hålla en järnvägslinje, där trafiken lades ned för fem år sedan, i ordning. Jag är alldeles övertygad om att det stora flertalet människor i de bygder det här gäller vidhåller de uppfattningar de gett mig till känna i andra sammanhang: Visst förstår vi att det inte gick att behålla järnvägstrafiken på den linjen för det fanns nästan ingen trafik alls under de sista 8–10 åren den var trafikerad. Hjälp oss i stället till bättre vägar i området. Satsa pengarna på det i den mån det finns pengar att satsa.

Jag tycker således, herr Carlsson i Vikmanshyttan, att vi en gång för alla borde göra klart för dem som av olika skäl kan tycka att vi rör vid bl. a. kulturhistoria att detta får man tala om i samband med kulturfrågor. Men då vi talar om trafik och trafikekonomi måste vi lämna det fält där man skulle kunna tänka sig att diskutera återupptagandet av trafik eller vidmakthållande av bandelar som sedan flera år tillbaka, enligt kungabeslut och efter vederbörlig behandling, har blivit nedlagda. Den diskussionen tjänar inget trafikpolitiskt syfte, den tjänar bara till att förlänga en diskussion som i sig är omöjlig.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c):

Herr talman! Det är klart att den här debatten inte skall bli en kulturdebatt. Vi lär få tillfälle till en sådan också.

Torsdagen den
14 mars 1974

*Om åtgärder för att
hindra upprivning
av räls på viss del av
inlandsbanan*

Men får jag säga till herr statsrådet, att det är en kulturinsats att medverka till att bygder och områden beroende av goda kommunikationsleder skall kunna leva framöver genom att man uppehåller kommunikationsleder. Man gör en kulturinsats om man kan stärka underlaget för inlandsbanan så att berörda bygder kan fortleva. Det är från de utgångspunkterna som aktionsgruppen för inlandsbanans bevarande med representanter för kommunerna arbetar. De gör verkligen en insats och kommer så småningom också att söka upp kommunikationsministern för att lägga fram sina synpunkter på möjligheterna att förstärka inlandsbanan.

När man ser på totalbilden gäller det inte bara frågan om järnvägsekonomi. Man måste i det sammanhanget se till den totala samhällsekonomi. Jag tror också att det är angeläget att sätta in kommunikationerna i den totala samhällsbilden när man skall diskutera insatser framöver. Och gör man det, kanske man får en något annorlunda bild än den kommunikationsministern vill ge. Diskussionen är inte en gång för alla slut, ty det finns anledning att återkomma och fundera på frågan. Den återkommer här i riksdagen med anledning av motioner i ärendet som skall behandlas inom, som jag hoppas, en inte alltför avlägsen framtid.

Herr talman! Jag ber att än en gång få tacka för det svar jag har fått och hoppas nu bara att kommunikationsministern har möjlighet att tänka om.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Det finns för mig ingen möjlighet att tänka om, eftersom jag i mitt svar klart och tydligt har angivit regeringens uppfattning i det aktuella ärendet. Vi måste slå fast en gång för alla – åtminstone vill jag göra det – att när vi talar om trafiken och dess utveckling både i det här området och i andra områden, så måste det i botten finnas också något uns av ekonomiskt tänkande. När vi diskuterar huruvida en helt omöjlig och olönsam järnvägslinje skall bibehållas, får det inte bli så att vi förutom de rena trafiksynpunkterna också måste tala om järnvägen som en kulturyttring. Som jag sade tidigare, har jag inget emot att diskutera kulturfrågor, men jag tycker att vi skall hålla rågången klar mellan det trafikpolitiska och det kulturella även i den här frågan.

Här gäller det alltså pengar som skulle satsas för att hålla en bana iordningställd, där – jag upprepar det – ingen trafik har förekommit på över fem år. Det finns många bandelar av den karaktären runt om i vårt land som i så fall skulle få samma behandling. Litet äventyrligt blir det väl också, om vi mot allt förnuft skulle göra som herr Carlsson i Vikmanshyttan vill. Det skulle innebära att vi förutom att satsa pengar för att hålla detta spår i ordning utan att det går någon trafik på det hela tiden måste leva med tanken att herr Carlssons parti klart offentliggjort i denna kammare att man dessutom vill bygga en ny inlandsbana för närmare en och en halv miljard kronor. Det är klart att vi måste ta med detta i totalbilden, och någonstans måste det ju finnas ett förnuft även i den här diskussionen.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c):

Herr talman! Tre korta synpunkter:

1. Kommunikationer är avgörande för en bygds framtid.
2. Man kan försvåra och försämra kommunikationer genom omdirigeringar, så att man får ett svagt trafikunderlag. Det har skett här.
3. Låt mig bara få konstatera att herr statsrådet har förklarat att det är han som är ansvarig för upprivningen av järnvägslinjen i den här delen. Det är värdefullt att ha fått det beskedet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts proposition nr 75 till försvarsutskottet.

§ 11 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 50 och 51.

§ 12 Föredrogs justitieutskottets betänkande nr 1 i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen 1974:1 gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1974/75 till ersättning för personskador på grund av brott, m. m. jämte motioner.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Ersättning för personskador på grund av brott

Fru KRISTENSSON (m):

Herr talman! Med några år på nacken i riksdagsarbetet har man ju lärt sig att inte tala i oträngt mål. Justitieutskottets betänkande nr 1 är enhälligt och borde därför normalt sett inte föranleda några kommentarer, men jag tror att kammarens ledamöter kanske överser med mig om jag ändå tar till orda i detta ärende, som jag tycker är värt en viss uppmärksamhet.

Frågan om ersättning för skada på grund av brott är förvisso inte ny i den svenska riksdagen, utan den har i själva verket varit aktuell här ända sedan slutet av 1940-talet. Såvitt jag har kunnat finna är det emellertid första gången som ett enigt utskott nu föreslår förbättrade ersättningar. Ett enigt utskott konstaterar att det ersättningssystem som nu finns inte är tillräckligt. Utskottet föreslår därför en utredning om vidgad ersättning.

Vi har självfallet noterat departementschefens förslag till förändringar i det nuvarande ersättningssystemet, förändringar som innebär förbättringar men också vissa försämringar. Trots allt är förändringarna emellertid av mycket begränsad räckvidd. Fortfarande skall endast ersättning för personskada medges även om några särskilda inskränkningar i rätten till ersättning för ideell skada inte längre skall gälla. Fortfarande skall rätten till ersättning i viss utsträckning vara beroende av

Torsdagen den
14 mars 1974

*Ersättning för
personskador på
grund av brott*

vederbörandes inkomst. Man kan alltså, om man vill spetsa till det litet, säga att fortfarande använder man brottsligheten också som en ekonomisk utjämningsfaktor.

Justitieukskottet anser att en omprövning nu bör ske av villkoren för ersättning för att söka åstadkomma ett ersättningssystem som bättre tillgodoser önskemålet att ge ekonomiskt skydd åt personer som drabbas av skada genom brott. Det finns många skäl till detta, men en av orsakerna till att vi tycker det är angeläget att förbättrade villkor snarast genomförs är att vi menar att det är en viktig förutsättning för att vi samtidigt skall kunna driva en human kriminalvårdspolitik, något som jag tror att riksdagen är inställd på men som det kanske är svårare att vinna allmänheten för. Ifall man har en känsla av att om statsmakterna också värnar om dem som drabbas av brott bör det finns ökade möjligheter att få förståelse för en humanisering av kriminalvården.

Vi anser i utskottet att utredningen inte bara bör pröva frågan om vidgad ersättning för personskador utan egendomsskadorna bör också komma in i bilden. Vi menar att man bör eftersträva en ersättning som skall utgå enligt den skadeståndsrättsliga grundsatsen att den skadelidande skall försättas i samma situation som om skadan inte inträffat. Gottgörelse skall således inte, som enligt nuvarande regler, syfta till att främst tillgodose socialt ömmande ersättningsbehov. Även i övrigt menar vi att skadeståndsrättsliga principer skall tillämpas vid ersättningsprövningen.

Vi tar upp en litet speciell fråga, nämligen det s. k. rymlingsanslaget, som vi menar att den av oss förordade utredningen bör överse i syfte att försöka att under justitiedepartementet sammanföra det med övriga hithörande anslagsfrågor. Vi anser att utredningen bör bedrivas med skyndsamhet och om möjligt så att förslag kan föreläggas 1975 års riksdag.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på att vi förordar en ändring i det av Kungl. Maj:t nu reviderade förslaget till ersättningssystem. Jag vill erinra om att för närvarande gäller ett belopp om 300 kronor som lägsta gräns för ersättning. Departementschefen föreslår att i stället skall införas ett självriskbelopp och lägger detta så högt som 400 kronor. Vi har i princip ingenting att invända emot konstruktionen med självrisk men anser att en rimlig avvägning hade varit 200 kronor, och det är det som utskottet föreslår riksdagen att anta.

Jag får därför, herr talman, med dessa ord yrka bifall till justitieukskottets enhälliga betänkande nr 1, punkten 2.

Herr LÄRFORS (s):

Herr talman! 1971 års riksdag biföll en hemställan från justitiedepartementet om anvisandet av medel att användas till ersättning för personskador på grund av brott. Det var ett framsynt initiativ, och alltså tillhör vårt land det fåtal som har möjlighet att utanordna sådan ersättning. Att möjligheten till dylik ersättning är uppskattad bestyrks också av det intresse som finns på olika håll att förbättra ersättningsmöjligheterna.

I samband med anslagets anvisande uttalades såväl av justitieukskottet

som av riksdagen att utgivandet av ersättning för personskada på grund av brott borde ses som en försöksverksamhet. I årets statsverksproposition har justitieministern dels redogjort för verksamheten under de år som gått sedan beslutet fattades, dels redovisat förslag till ändrade grunder för och utvidgning av möjligheten att få ersättning på grund av brottsskada.

I anslutning till departementschefens förslag har, som ofta brukar ske, motioner väckts i ärendet. Justitieutskottet redovisar i sitt betänkande nr 1 behandlingen av ifrågavarande del av statsverkspropositionen och då naturligtvis också de motioner som berör detta avsnitt.

Det finns inte någon reservation fogad till utskottets betänkande; utskottet har lyckats ena sig om en skrivning. Trots detta har man på en del håll, bl. a. i några tidningar, sökt antyda vissa meningsmotsättningar. Det är väl ofta så att vi kan ha olika synpunkter på en fråga, och det skulle väl vara besynnerligt om det inte i detta ärende fanns nyanser i uppfattningarna. Men de har i detta ärende inte varit så stora, och därför har man kommit fram till en gemensam skrivning, innebärande jämkningar mellan från början olika uppfattningar.

När det gäller t. ex. den i propositionen föreslagna självriskan, som nämndes av utskottets fru ordförande, biträds propositionens förslag av utskottet, dock med jämkning av självriskbeloppet till 200 i stället för föreslagna 400 kronor. Det innebär kort och gott en anpassning till det hos försäkringsbolagen vanligen gällande beloppet.

I vad gäller handläggningen av ersättningsärenden, som hittills legat i departementet, säger departementschefen att man bör överväga att flytta dessa från departementet. Motionsvägen har framförts förslag om att prövningen skulle ske i domstol. Utskottet säger, att man bör eftersträva en handläggning i domstolsliknande nämnd eller annat fristående organ.

Som jag redan nämnt har departementschefen i propositionen anført, att viss översyn av ersättningsreglerna skulle ske. I anslutning härtill har motionerats om att utredning borde göras, bl. a. om ersättningsgrunderna och om ersättning för egendomsskada. Motionsyrkandena berör både stora och svårbedömda frågekomplex. Naturligtvis kan man inte ta ställning på en gång till så stora omläggningar och utvidgningar av det statliga ersättningsansvaret vid brottsskador. Utskottet har emellertid samsats om att hemställa om en utredning som enligt vad som framhålls i betänkandet - ”emellertid inte bör bindas av detaljerade anvisningar”. Utskottet har inte tagit ställning på något sätt till de frågor som skall utredas. Det kan först ske sedan utredningen gjorts och förslag blivit framlagt för riksdagen.

Under utskottets handläggning av detta ärendet har också uppmärksamhet kommit att riktas mot det s. k. rymlingsanslaget - också omnämnt av fru Kristensson - som administreras av socialstyrelsen. En kort redovisning av rymlingsanslagets användning finns med i utskottsbetänkandet, och därför behöver jag inte här säga mer än att utskottet har funnit det angeläget att en utredning tar upp även rymlingsanslaget och formerna för dess hantering.

Man kan naturligtvis bedöma en situation, en frågeställning eller ett problem på olika sätt, men att - som i några tidningar gjorts - försöka finna mer eller mindre stora motsättningar i handläggning och ställnings-

Torsdagen den
14 mars 1974

*Ersättning för
personskador på
grund av brott*

tagande i detta ärende är felaktigt.

Utskottets betänkande utmynnar, som vi kan läsa, i att utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag i vad gäller medelsanvisningen och hemställer om en utredning av vissa frågor. Det blir Kungl. Maj:t som tillsätter utredningen, och innan detta har skett och förslag därefter framlagts för riksdagen blir det i stort sett som nu. Den mest påtagliga förändringen är väl införandet av självrisk, och därom är vi ju eniga.

Herr talman! Jag vill sluta med att yrka bifall till utskottets hemställan i detta avsnitt.

Fru KRISTENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag har i stort ingenting att invända mot herr Larfors' framställning, men på en punkt känner jag behov av att reagera. Herr Larfors säger att utskottet inte har tagit ställning på något sätt. Om man jämför med tidigare ställningstaganden av dåvarande utskottsmajoriteten är det ändå en betydande förändring i den inställning som kommit till uttryck i det här betänkandet. Under tidigare år - jag citerar här 1971 års betänkande nr 5 från justitieutskottet - sade den socialdemokratiska majoriteten att "möjligheter till diskretionär prövning i de enskilda fallen" är nödvändiga "för att ge de socialt önskvärda resultaten". Man tillade att det självfallet inte var tänkbart att "utforma systemet så att ersättning skall utgå med belopp - - - som motsvarar hela skadan". Inte heller fanns det skäl, ansåg man, att tillsätta en ny utredning angående systemets utformning över huvud taget.

Jag noterar att man nu säger att gottgörelsen "skall således inte som enligt nuvarande reglering syfta till att främst tillgodose socialt ömmande ersättningsbehov", utan man skall utgå från den förutsättningen, att den skadelidande skall försättas i samma situation som om skadan inte inträffat. Jag anser att man här har ändrat uppfattning, och jag tycker att det är glädjande.

Sedan får vi självfallet se vilka konkreta förslag utredningen kommer med och ta ställning till dem, men direktiven för utredningen föreligger ju ganska tydliga i det betänkande som vi har avgivit.

Herr LARFORS (s) kort genmäle:

Herr talman! I mitt anförande nämnde jag att det inte fanns stora meningsskiljaktigheter inom utskottet, vilket kanske har gjorts gällande utåt. Det är naturligtvis min uppfattning allttjämt. Kanske föreligger den skillnaden emellan vad fru Kristensson redovisar och vad jag redovisar att hon går tillbaka längre i tiden, medan jag har försökt hålla min redovisning inför kammaren till vad som har hänt under det här året och hur utgångsläget var då vi började med detta ärende i år.

Att det kan finnas en viss tveksamhet om hur den här frågan skall kunna hanteras i framtiden belyses av de motioner som väckts i ärendet. I folkpartimotionen säger man exempelvis så här: "Vid en sådan vidgning av ersättningssystemet uppkommer dock en del problem, vilket gör det nödvändigt att närmare utreda frågan innan beslut fattas." Jag tycker att bara en sådan skrivning i motionen talar för att man nu inte kan ta ställning till de här sakerna. Man måste avvakta utredningen först.

Torsdagen den
14 mars 1974

*Ersättning för
personskador på
grund av brott*

Fru KRISTENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Att frågorna inte är problemfria har framgått av samtliga motioner som väckts under åren. Det är därför som vi inte har kunnat ställa något konkret förslag om hur ersättningsfrågorna skall lösas utan förordar en utredning för att just få dessa problem belysta. Det är alltså inget nytt för året.

Herr LARFORS (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är just dessa problem som fru Kristensson själv nämner som gör det så tveksamt för mig att nu ta någon klar ställning till frågorna. Jag tycker att det är värt att göra en utredning, men att här ta ställning eller uttala sig alltför kategoriskt på förhand är svårt.

Herr POLSTAM (c):

Herr talman! Kammaren skall nu ta ställning till yrkandena i justitieutskottets betänkande nr 1. Det är, som har framhållits här, ett enhälligt betänkande, och det kommer väl också att bifallas. En sak har ändå blivit föremål för viss debatt, och det är punkten 2 om ersättning för personskador på grund av brott.

Jag skall inte göra någon längre historieskrivning om den här frågan, bara erinra om att detta eniga betänkande på visst sätt innebär ett tillstyrkande av ett gammalt centerkrav, för att inte säga flera. Egenomligt nog har våra partimotioner 636 och 649 till årets riksdag inte remitterats till justitieutskottet, men de har ändå kommit att spela en roll vid utskottsbehandlingen. Våra krav har under flera år varit att brottsoffer skall hållas skadeslösa när det gäller både personskada och sakskada. När det gäller sakskadorna bygger vi vår uppfattning på den gamla regeln att äganderättsförhållanden inte skall kunna eller få förändras genom brottslig gärning.

Personskadorna har ju sedan ett par år tillbaka kunnat ersättas ur förslagsanslaget om 1 miljon kronor. Det har utvecklats en viss praxis, bl. a. med en social behovsprövning och en nedre gräns för ersättning ur anslaget. Den gränsen har, som vi nu har hört, legat vid 300 kronor, och det tycker vi är för högt. Nu har utskottet kunnat enas om en nedre gräns på 200 kronor, som bör betraktas som självrisk.

Här kommer nu en mängd frågeställningar, som redan har berörts av andra talare och som även framgår av betänkandet. Det gäller frågan om ersättning för person- och sakskador, frågan om ersättning för ideell skada, den drabbades ekonomiska situation, försäkringsförhållanden osv. Allt detta är så pass komplicerat att vi har enats om att föreslå en utredning, som dels skall lägga fram detaljförslag om hur ett vidgat statligt ersättningsansvar skall eller bör vara utformat, dels skall arbeta så snabbt att ett förslag om möjligt kan läggas fram för 1975 års riksdag.

I utskottsbetänkandet anges vissa önskemål för den här utredningen, även om den inte skall bindas av detaljerade anvisningar. Kravet om utredning bygger dock på yrkanden om ett vidgat ersättningssystem, omfattande såväl person- som sakskador. Det måste vara huvudsyftet med utredningen, även om vi här nu har hört annat. Kravet om ersättning även för sakskador bygger framför allt på det faktum att det är de socialt

Torsdagen den
14 mars 1974

*Ersättning för
personskador på
grund av brott*

sämst ställda som saknar försäkringar mot sådana skador. Det får sedan bli utredningens uppgift att klara ut och föreslå ett system — helt säkert i samråd med bl. a. försäkringsbranschen — som blir så utformat att det fortfarande blir angeläget att teckna sedvanliga försäkringar.

Varför är vi nu så angelägna att få den här frågan löst? Jo, det har vi redovisat i centerns partimotion, som gått till lagutskottet. På kriminalpolitikens område har vi själva föreslagit förändringar — som vi tror till det bättre. Vi har också anslutit oss till regeringsförslag som gått i samma riktning. Vi har krävt i enlighet med vårt kriminalpolitiska program en humanisering av kriminalvården och biträtt andra sådana förslag. I samma anda behandlar vi för närvarande ett förslag om ny behandlingslag för kriminalvården, men för att man hos en bred allmänhet skall få förståelse för en sådan politik måste skadeståndsfrågan lösas på ett för alla parter acceptabelt sätt.

Först gäller det de drabbade. Hur skall man få dem och en bred allmänhet att förstå de här frågorna, om de drabbats av ekonomiska förluster i samband med brott? Det är säkerligen inte lätt. Kan man däremot reglera skadan utan kännbara förluster blir helt säkert förståelsen för en humanare och mänskligare behandling av brottslingen betydligt större. Den här synpunkten är ytterligt viktig i det fortsatta arbetet, och jag tror att justitieministern har samma uppfattning.

Men det är bara en sida. Det finns ytterligare en. Det är frågan om skadeståndskravet mot den brottslige. Jag vill i detta sammanhang anknyta till centerns partimotion, där vi säger att det är viktigt för rehabiliteringen att den dömda snarast återgår till normala förhållanden och ordnat arbete. Viljan att göra detta minskar för den som under lång tid tvingas leva under ett hårt ekonomiskt tryck, vilket kravet på betalning av skadestånd ofta leder till. Risken för återfall är då särskilt stor, och det måste vara ett väsentligt samhällsintresse att så inte sker.

Det är således för att möjliggöra att den skadelidande får ersättning liksom för att inte i onödan försvåra rehabiliteringen av den som begått brott som skadeståndsreglerna behöver förändras. Jag upprepar därför att utgångspunkten för ett nytt system på det här området måste vara att enskild person som drabbas av person- eller sakskada i samband med brott skall hållas skadeslös. Å andra sidan måste man undvika att genom kraftiga skadeståndsanspråk på den som begått ett brott försvåra rehabiliteringsarbetet.

Den här frågan är verkligen svår att lösa på ett för alla parter tillfredsställande sätt. Det är därför som vi nu har kommit fram till vår eniga hemställan om utredning, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag på denna punkt.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13 Föredrogs utrikesutskottets betänkande nr 1 i anledning av propositionen 1974:1 i vad avser anslag för budgetåret 1974/75 inom utrikesdepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

Nr 40

Torsdagen den
14 mars 1974

Vissa ATP-frågor

Punkterna 1–10

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 11

Lades till handlingarna.

§ 14 Föredrogs

Utrikesutskottets betänkande

Nr 2 med anledning av motion om utvidgning av den svenska FN-delegationen

Försvarsutskottets betänkande

Nr 11 med anledning av propositionen 1974:21 angående rörlig kredit till clearing för oljeprodukter

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 15 **Vissa ATP-frågor**

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande nr 6 i anledning av motioner angående vissa ATP-frågor.

Fröken PEHRSSON (c):

Herr talman! Vid behandlingen av socialförsäkringsutskottets betänkande nr 6 i anledning av motioner angående vissa ATP-frågor vill jag göra några kommentarer.

Om riksdagen beslutar i enlighet med utskottets förslag kommer flera centermotioner därmed att bli bifallna. Det gäller center- och folkpartimotionen 424, i vilken man anhåller om förslag rörande rätt för hemarbetande att tillgodoräkna sig pensionsår inom tilläggs pensioneringen för barnavårdande insatser i hemmet. Det gäller också motionen 671, där det hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om prövning av möjligheterna att befria äldre och handikappad arbetskraft från avgift till tilläggs pensioneringen. Likaså gäller det motionerna 991 och 993. Den sistnämnda motionen tar upp den nuvarande disproportionen mellan avgift och förmån för deltids- och korttidsanställda och även låginkomsttagarnas situation inom tilläggs pensioneringen. Med anledning av dessa och några andra motioner har utskottet hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär en allsidig och förutsättningslös översyn av de i motionerna aktualiserade frågorna. Jag hälsar detta med tillfredsställelse.

Ända sedan 1960-talet har centern år efter år i motioner aktualiserat de frågor som berörs i nämnda motioner. Socialdemokraterna har emellertid varje år yrkat avslag på motionerna, som också har fallit i

Torsdagen den
14 mars 1974

Vissa ATP-frågor

riksdagen. I år har regeringspartiet kapitulerat och gått med på centerkraven. Kanske är det en följd av det jämviktsläge vi nu har i riksdagen. I centern anser vi att detta är angelägna frågor. Vi tycker att föräldrar som vårdar småbarn i hemmet bör få tillgodoräkna sig pensionsår inom tilläggs pensioneringen. Enligt vår mening fullgör de en värdefull samhällsinsats. Vi anser vidare att det är ett rättvisekrav att de deltids- och korttidsanställdas ställning inom tilläggs pensioneringen prövas och att man även ser över låginkomsttagarnas ställning inom systemet. Vi har den uppfattningen att om man vill främja den äldre och handikappade arbetskraftens trygghet till utkomst, bör man också se över ATP-avgifterna för denna arbetskraft.

Ett enigt utskott har i det betänkande vi nu behandlar skrivit följande: "Enligt utskottets mening kan det finnas anledning att med utgångspunkt i de erfarenheter som vunnits av tilläggs pensioneringens tillämpning i praktiken och mot bakgrund bl. a. av de bestämmelser som numera gäller inom andra delar av den allmänna försäkringen, pröva frågan om deltids- och korttidsanställdas ställning inom tilläggs pensioneringen och i samband därmed även närmare undersöka frågan om pensionsrätt för vårdinsatser i hemmet. Frågan om den äldre arbetskraftens ATP-avgifter sammanhänger intimt med finansieringssystemet inom socialförsäkringen och bör enligt utskottets mening därför också prövas i förevarande sammanhang.

Utskottet vill särskilt understryka angelägenheten av att en översyn av dessa frågor blir allsidig och förutsättningslös."

Låt mig till sist bara tillägga att jag hoppas att den översynen snart kommer till stånd.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till socialförsäkringsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 6.

Herr FREDRIKSSON (s):

Herr talman! Endast ett par ord, med hänsyn till att det är ett enhälligt betänkande vi behandlar och att fröken Pehrsson är tillfreds med betänkandet. Jag kan vara lika generös och säga att jag är tillfreds med att vi har fått till stånd ett enhälligt betänkande när det gäller dessa motioner.

Fröken Pehrsson vill med detta inkassera en framgång för alla flitiga centermotionärer under årens lopp och säger att socialdemokraterna i utskottet nu har kapitulerat. Jag vill då säga att det för oss inte har inneburit någon särdeles stor självövertvinnelse att gå med på "en förutsättningslös översyn", som fröken Pehrsson själv angivit att det är fråga om – någonting annat har inte utskottet skrivit. Detta innebär inte att vi socialdemokrater är av den uppfattningen att frågorna skall lösas enligt de riktlinjer som har angivits i motionerna. Det är ingenting ovanligt att man ser över en lag när den har varit i kraft så länge som den här lagen har i nära 15 år. Då tycker vi att det kan vara dags att några kloka män och kvinnor för all del också – ser över ärendet och undersöker om de här motionerna har något påtagligt innehåll och om man kan göra någonting av dem. Det är därför vi har skrivit "en förutsättningslös översyn". Sedan får vi se vad som kan bli resultatet av denna översyn och om vi kan bli ense också om det.

Fröken PEHRSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag uttryckte min tillfredsställelse över att centermotionerna blivit tillgodosedda. Jag var också tillfreds med att betänkan- det i det här ärendet är enhälligt. Jag vill till herr Fredriksson bara säga att vi även tidigare år har krävt en översyn och en utredning, men då har vi inte fått kravet tillgodosett. I år har det lyckats, och det är jag glad över.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Vi behandlar nu ett enhälligt utskottsbetänkande, och det finns därför inte så stor anledning att ta upp en debatt. Men eftersom fröken Pehrsson ändå har gjort det, skall jag också be att få bidra till historieskrivningen, framför allt när det gäller frågan om familjepensioneringen och pensionsrätt för barnavårdande insatser.

Första gången dessa frågor aktualiserades, i den form vi nu diskuterar dem, var i en motion av fru Nettelbrandt och flera andra folkpartister år 1966. De drog där upp riktlinjerna för en familjepensionering baserad på principen allmän egenpension. Förslaget gick ut på att var och en skulle tjäna in sin egen pensionsrätt. Man skulle få en självständig pensionsrätt för hemarbetande och deltidsarbetande make. På det sättet skulle också kravet på att barnavårdsåren skall vara ATP-grundande kunna tillgodoses. Man ville ha en ordentligt tilltagen försörjarpension, som ersättning för änkepension och den änklingspension som i dag inte finns. Man ville ha möjligheter till förtidspension för efterlevande make eller hemmadotter, som inte efter en omskolning kan gå ut i förvärvsarbe- te, och man ville ha barnpension efter generösa regler när det är fråga om minderåriga barn. Man föreslog också att lika regler skulle gälla för folkpension och tillägspensionering beträffande familjepensionen. Motionärerna framhöll att ett sådant system självfallet skulle införas med hjälp av övergångsbestämmelser för att undvika försämring av utgående förmåner.

Frågan överlämnades till pensionsförsäkringskommittén, som 1971 lade fram sitt betänkande om familjepensionsfrågor. Tyvärr hade man inte tagit upp de här principiella frågeställningarna på ett tillräckligt genomgripande sätt. Det påpekades också vid remissbehandlingen. Redan 1971 hade riksdagen alltså att ta ställning till frågan om bl. a. ATP-poäng för barnavårdande arbete i hemmet. Jag vill påminna fröken Pehrsson, som ville inkassera det som nu sker som en särskild framgång för centerpartiet, om att om hennes partivänner hade slutit upp bakom det yrkandet 1971, så hade riksdagen beslutat i enlighet med detta -- det var nämligen några socialdemokrater som röstade för yrkandet. Men det var inte så lätt vid den tiden att få uppslutning i centerpartiet kring den här tanken, vilket man kan beklaga, eftersom en utredning då hade kunnat sättas i gång tre år tidigare. År 1972 och senare har vi återkommit med partimotioner, och vi har också väckt motioner tillsammans med centerpartiet.

Precis som fröken Pehrsson är jag glad åt att socialdemokraterna nu visar större förståelse för det här yrkandet än tidigare. Jag tror att det inte bara beror på det ändrade parlamentariska läget utan att socialde-

Nr 40

Torsdagen den
14 mars 1974

Vissa ATP-frågor

mokraterna också har upptäckt att det här kravet har både stark saklig underbyggnad och stark genomslagskraft. Människor kan helt enkelt inte acceptera att den som utför ett produktivt arbete inte skall få det pensionskydd som andra människor har — bara för att arbetet utförs i hemmet.

Även den andra frågan som tas upp i utskottsbetänkandet — om en fullvärdig pensionsrätt för deltidsarbetande — har aktualiserats under en följd av år, bl. a. i motioner från folkpartiet. Vi är glada att också den frågan nu, som vi hoppas, kommer att föras närmare en lösning.

Jag vill understryka att det inte bör bli fråga om något oändligt utredande. En mängd utredningar på pensionsområdet har gjorts under senare år, och därför bör det kunna gå relativt snabbt att få fram en lösning. För dem som har varit tveksamma till att möjliggöra ökat deltidsarbete har ett argument varit att deltidsarbete inte ger fullvärdiga sociala förmåner. Tyvärr har man inte alltid velat dra den rimliga slutsatsen av detta, nämligen att man skall ge fullvärdiga sociala förmåner även till deltidsarbetande. Det har sagts att företagen varit angelägna att åstadkomma deltidsarbeten för att komma undan de sociala avgifterna. Så är inte fallet i ATP-systemet, utan där är det så orimligt att företagen betalar full avgift medan den löntagare som det är fråga om inte får ut de fulla förmånerna. Jag hoppas att också den saken kommer att rättas till relativt snart.

Herr talman! Jag ber med detta att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr FREDRIKSSON (s):

Herr talman! Här har talats om historieskrivning. Jag skall inte bidra till den på annat sätt än att jag vill göra en anteckning till protokollet: Alla vet hur det låg till när vi fattade beslut i ATP-frågan. Om det inte skett ett så drastiskt avhopp av en ledamot från folkpartiet då, hade vi varit befriade från den här debatten i kammaren i dag.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 16 Föredrogs socialutskottets betänkande nr 2 i anledning av motion om åtgärder för att minska skadeverkningarna av buller i restauranger m. fl. lokaler.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 17 Vissa frågor beträffande skolledare

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande nr 6 med anledning av motioner angående vissa frågor beträffande skolledare.

I detta betänkande behandlades motionerna
1974:224 av herrar Pettersson i Örebro (c) och Bengtsson i Göteborg (c) samt

1974:69 av herr Strömberg i Botkyrka (fp) och fru Fränkel (fp) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde ändring av skolstadgan i kap. 7 § i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:224,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:769.

Reservation hade avgivits av herr Larsson i Staffanstorp (c), fröken Hörlén (fp), herrar Johansson i Skärstad (c) och Karlsson i Mariefred (c) samt fru Ekelund (c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:769 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anförde om tillämpning av skolstadgans poängsystem på stödundervisning för invandrabarn i grundskolan.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Herr talman! Utbildningsutskottet tillämpar här ett välkänt och länge prövat knep för att avvisa en angelägen fråga. Utskottet hänvisar till en utredning.

Motionen 769 behandlar inte stora och principiellt viktiga frågor i detta sammanhang, och jag förutsätter att inte heller SSK-utredningen gör det. Sedan länge är det nämligen klart att det är staten som svarar för lönekostnaderna i samband med undervisning av invandrabarn. Statsbidrag utgår för lärarlön. Därmed är principfrågan knäckt. Logiskt vore då, att staten också erkände att närvaron av invandrarelever och anordnandet av en för dessa elever särskilt avpassad undervisning medför en ökad arbetsbelastning för skolledningen. Men detta blundar utskottet för.

Herr talman! Jag ringde i går till studierektorn i ett rektorsområde här i Storstockholm – Storvretens rektorsområde i Botkyrka – och frågade henne om invandrarundervisningen. Detta rektorsområde har många invandrare, men andelen är mindre än i de nya delarna av kommunen och avsevärt mindre än i det rektorsområde i Stockholms kommun som ligger på Järvafältet.

Ungefär så här berättade studierektorn:

Vi har totalt ca 1 200 elever på låg-, mellan- och högstadierna. Av dessa är ca 25 procent, dvs. 300 elever, invandrare. Vi har över 20 olika nationaliteter på skolan, t. ex. turkar, jugoslaver, libaneser, indier och elever från Afrika.

Ca 15 lärare – hel- eller deltidsanställda – arbetar med dessa barn. Vi har oerhörda svårigheter att få tag på lärare. Vem kan t. ex. skaffa en lärare som förstår urdu – det språk som talas i Pakistan – eller arabiska? När vi får sådana lärare är de helt främmande för svenska skolförhållanden. Därför måste rektor och studierektor ägna en orimlig tid till hjälp och handledning åt dessa lärare.

Skolmältider är normalt inte en fråga som belastar skolledningen, men när elever av religiösa skäl inte kan äta all mat, uppstår dagliga problem. Alla föräldrakontakter måste ske med tolk. Ofta är dessa samtal både

besvärliga och tidskrävande, då ibland stora kulturmönster bryts mot varandra. Kamratrelationerna leder ofta till konflikter, som måste redas ut. Vi skall inte här ta upp och reda ut vilka problem sexualundervisningen i skolan medför.

Jag kunde fortsätta uppräknigen av problemställningar som studierektorn drog fram. Men hon hade också en annan slutsats. Hon sade: Även om vi försöker, kan vi inte klara hur mycket jobb som helst. Den tid som vi ägnar åt invandrabarnen tar vi från de andra eleverna. Vi tycker själva att vi behövs bland dessa elever. Men vad skall vi göra?

Nämnas bör att Botkyrka för kommunala pengar har en heltidsengagerad s. k. invandrarkonsulent. Skolans situation är sådan att vi behöver en skolledning som kan ägna sig åt sina ordinarie arbetsuppgifter; den skall inte dränkas i en massa jobb som läggs på den vid sidan av.

Invandrabarnen behöver också all hjälp för att komma över en ofta svår och känslig omställning till helt nya förhållanden.

Det finns ett sätt – ett enkelt sätt! – att bidra till att lösa problemet. Det är att rösta på reservationen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Så ytterligare en sak, som jag för fullständighetens skull nödgas ta upp! Reservationens uppgift, att ett bifall till motionen skulle kosta högst 200 000 kronor, tror jag inte på. Eftersom jag inte är medlem av utbildningsutskottet vet jag inte varifrån siffran är hämtad, men med den automatik i fråga om antalet rektorsområden som följer poängberäkningen får vi i de stora kommunerna ett antal nya rektorsområden. Bara i Botkyrka närmar sig antalet veckotimmar nu 1 000 för invandrabarn. Detta skulle vid poängberäkning automatiskt leda till ett nytt rektorsområde, eventuellt med både rektor och studierektor. I de allra största kommunerna skulle motsvarande situation inträffa. Det blir dock inte fråga om några relativt sett stora summor.

Kostnaderna kommer, såsom framgick av min inledning, icke att belasta själva lärarsidan – där finns redan statsbidrag – utan kommer att falla på inrättandet av ett antal nya tjänster som rektor och studierektor. Dessutom kan vissa arvoden till tillsynslärare – alltså för administrativa uppgifter – bli uppräknade.

Dock behövs ej nya anslag, då beloppet torde rymmas inom anslaget D 9. Bidrag till drift av grundskolor m. m. Detta anslag föreslås i statsverkspropositionen till 4 260 miljoner kronor.

Herr ALEMYR (s):

Herr talman! Jag kan instämma med herr Strömberg i Botkyrka i hans beskrivning av verkligheten ute i skolan när det gäller svårigheterna med barn till invandrarföräldrar. Vi har många besvärliga problem som vi får försöka hitta möjliga vägar för att lösa. Det pågår försöksverksamhet, och många har med entusiasm engagerat sig för att hjälpa dessa ungdomar till rätta i skolorna.

Vad vi nu diskuterar är bara en detalj i det stora hela. Det är intressant att notera vad herr Strömberg sade i slutet av sitt inlägg, att det nog är så att de pengar som reservanterna tror kommer att räcka i själva verket inte gör det. Reservanterna tror att det kommer att behövas ungefär 200 000

kronor och att de pengarna torde rymmas inom anslag som i övrigt anvisas. Om herr Strömberg har rätt i att det blir dyrare -- och jag tror att han har rätt men vi har inte kunnat räkna på detta -- är det en större ekonomisk fråga än reservanternas vid betänkandet tror. Därför är det, mina damer och herrar, inget knep från utskottets sida när vi hänvisar till sittande utredningar innan vi vill ta ställning i denna fråga, utan det är sakligt riktigt att göra så.

Som vi vet arbetar just nu ett stort antal viktiga utredningar på skolområdet. Vid midsommartiden kommer vi att få ett betänkande, har det sagts, från utredningen om skolans inre arbete. Där tas från olika utgångspunkter upp de ofta mycket besvärliga samlevnadsfrågorna ute i skolorna. Vi har en utredning som behandlar relationerna skolan, staten och kommunerna. Den ser över hur ansvarsbördan skall fördelas på utbildningsområdet mellan stat och kommuner. Nu delas i stort sett kostnaderna. Staten anvisar för skolans del ungefär 6 miljarder kronor över budgeten, medan kommunerna anvisar över 5 miljarder kronor. Det är en mycket stor andel av kommunernas utgifter som går till skolan. Hur relationerna skall se ut i framtiden arbetar SSK-utredningen -- utredningen om skolan, staten och kommunerna -- med.

Jag tror att vi i framtiden måste se till att vi förstärker skolledningarna, hur det nu skall gå till och vilken teknik man nu skall tillämpa, och ger dem ökade möjligheter att engagera sig i invandrarundervisningen. Utskottet tar sålunda inte ställning negativt till motionärernas synpunkter utan tycker det är logiskt och riktigt att avvakta den vidare översynen av hur skolkostnaderna skall fördelas mellan staten och kommunerna innan vi tar ställning till dessa problem.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Herr talman! Jag noterar med mycket stor tillfredsställelse att herr Alemyr som utskottets ordförande är klart medveten om att situationen är besvärlig i många skolor. Invandrarna bor inte spridda över hela landet utan i vissa områden, och där kan rektorsområdena bli hårt drabbade genom att de får många invandrare.

Problemet gäller inte de stora kostnaderna för lärarna -- den frågan är löst, där betalar staten alltihop, och de timmar som behövs får man. De problem som uppstår drabbar skolledningen och även eleverna, eftersom skolledningen inte kan fungera tillfredsställande när den får så många extra uppgifter.

Det här är ingen stor ekonomisk fråga, och jag tycker inte att det är en fråga som bör lösas av utredningen. Man har redan tagit principen; det blir ett antal nya rektorsområden i de stora städerna och i de stora invandrarkommunerna. Det kan också bli en viss uppräknings av andra kostnader för skolledningen. Frågan är enligt min mening av den arten att den kunde lösas nu utan att utredningen inväntas.

Jag yrkar, herr talman, än en gång bifall till reservationen.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
14 mars 1974

*Sveriges medlem-
skap i Internatio-
nella valfångst-
kommissionen*

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Larsson i Staffanstorp m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Strömberg i Botkyrka begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 6 punkten 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Larsson i Staffanstorp m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Strömberg i Botkyrka begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 200
Nej — 109
Avstår — 1

§ 18 Sveriges medlemskap i Internationella valfångstkommissionen

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 5 i anledning av propositionen 1974:10 angående godkännande av konvention om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter jämte motioner.

I propositionen 1974:10 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 9 januari 1974, föreslagit riksdagen att godkänna konvention om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter.

Departementschefen anmälde i detta sammanhang att Svenska naturskyddsföreningen aktualiserat frågan om Sveriges medlemskap i Internationella valfångstkommissionen (IWC). Sverige blev år 1946 medlem i kommissionen och lämnade den år 1964.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de vid riksdagens början väckta motionerna

1974:836 av herr Werner i Malmö (m) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förbud mot import till Sverige av primater samt begära initiativ till en internationell koordinering av handeln med utrotningshotade djur,

1974:1481 av fru af Ugglas (m),

dels den i anledning av propositionen 1974:10 väckta motionen 1974:1596 av herr Henmark (fp) och fru Anér (fp) vari hemställda att riksdagen uttalade sig för att Sverige återinträdde i Internationella valfångstkommissionen.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. godkänna konventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter,
2. lämna motionen 1974:1596 utan åtgärd,
3. anse motionen 1974:836 besvarad med vad utskottet anfört,
4. lämna motionen 1974:1481 utan åtgärd.

Reservation hade avgivits av fru Anér (fp) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1596 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anfört beträffande Sveriges återinträde i Internationella valfångstkommissionen.

Fru ANÉR (fp):

Herr talman! Det råder inga som helst delade meningar i utskottet om att Sverige bör vara med på konventionen om internationell handel med utrotningshotade djur. Det är jag glad att kunna säga. Det här är ett av resultaten av mjölkkonferensen i Stockholm 1972. Det blev inte färdigt då, men har utarbetats senare. Konventionen är vid det här laget undertecknad av 39 stater inbegripet Sverige.

Den fråga som jag vill ta upp här är en detalj som egentligen inte står i konventionen men som departementschefen har tagit upp i samband med den och som sakligt sett hör dit. Det gäller nämligen om Sverige skall återinträda i Internationella valfångstkommissionen. För uppgifter om denna kommission och dess historia hänvisar jag kammaren till motionen 1596. Jag vill här bara framhålla vad Sverige skulle kunna åstadkomma genom att gå med i den i stället för att stå utanför som vi har gjort sedan 1960.

Internationella valfångstkommissionen är en sammanslutning av en del, tyvärr inte alla, av världens valfångande stater, däribland de två största, Sovjet och Japan. Därtill kommer några som nu inte längre är valfångande, t. ex. Storbritannien. Danmark och Norge är medlemmar.

Kommissionens uppgift är att se till att inte valarna utrotas genom hänsynslös jakt. Vissa nationer tolkar detta mycket vitt och ger sig själva stora möjligheter att fortsätta valfångsten, andra tolkar uppgiften snävt och vill få ner jakten till ett minimum. Sverige borde inträda i kommissionen för att se till att kommersiell valfångst i möjligaste mån fås att helt upphöra, i varje fall de närmaste tio åren. Den drivs nämligen i dag på ett sätt som hotar djurens chans att över huvud taget överleva. I den mån dessa djur utgör ett svårumbärligt tillskott till världens livsmedelsförsörjning är just detta ett skäl att sätta in det tioåriga moratorium för all valfångst, som FN-konferensen 1972 begärde men som Internationella valfångstkommissionen hittills har gjort en konst i.

Torsdagen den
14 mars 1974

*Sveriges medlem-
skap i Internatio-
nella valfångst-
kommissionen*

Departementschefen har i detta läge ansett att Sverige bäst tjänar detta ändamål genom att stå utanför IWC. Jag anser att vi gör det bättre genom att gå in och därmed ge ett stöd åt de medlemsnationer som vill få fram ett moratorium. Jag anser mig ha anledning tro att dessa skulle hälsa Sveriges inträde med glädje. Ett svenskt medlemskap skulle betyda att vi fick obehindrad insyn i de uppgifter om valfångstens metoder och resultat som samlas av IWC och som utomstående inte har ovillkorlig rätt att ta del av. Vi skulle kunna arbeta för att ändra stadgarna så att ett beslut inom IWC bleve bindande för medlemsstaterna och inte, som nu, kunde ignoreras av dem som reserverat sig.

Att andra FN-organ på visst sätt i dag arbetar för att skydda valarna och att Sverige medverkar i dessa tycks mig inte vara något skäl för att avstå från de ytterligare möjligheter vi skulle kunna ha som medlemmar i IWC.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservationen vid jordbruksutskottets betänkande nr 5.

Herr LARSSON i Borrbj (c):

Herr talman! Jag skall be att i likhet med fru Anér få säga att det rådde en glädjande enighet i utskottet kring värdet av den här propositionen. Utskottsmajoriteten har i allt väsentligt instämt i vad departementschefen har yttrat i anledning av förslaget till konvention. De motioner som har väckts i anledning av propositionen är också, enligt utskottets mening, i allt väsentligt tillgodosedda redan genom propositionen.

På en punkt råder det litet delade meningar. Det gäller, vilket har framförts av fru Anér här, att Sverige åter borde gå in i Internationella valfångstkommissionen. Hon har bedömt det så att Sverige skulle, som hon uttryckte det, se till att man upphörde med valfångsten och få till stånd ett moratorium.

Utskottsmajoriteten har inte riktigt gjort den bedömningen att Sverige skulle kunna ha en så stark position att man utan vidare kunde använda begreppet att Sverige skulle kunna "se till" att klara av detta. Utskottsmajoriteten har sett saken så att Sverige på allt sätt bör verka för detta moratorium men att vi gör det bättre inom ramen för den nu aktuella konventionen och inom ramen för det arbete som bedrivs av FN:s miljöstyrelse.

Därmed, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av fru Anér, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Anér begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 5 punkten 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av fru Anér.

Nr 40

Torsdagen den
14 mars 1974

Anslag till folkpensioner

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Anér begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja ..	258
Nej ..	50
Avstår ..	3

Punkterna 3 och 4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 19 Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkanden

Nr 14 med anledning av motion om skyldighet för riksdagen att sprida information om vilande förslag till grundlagsändringar

Nr 15 med anledning av motion om förhandsinformation angående statsverkspropositionen till riksdagens ledamöter

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 20 Föredrogs och lades till handlingarna konstitutionsutskottets betänkande nr 16 angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets förvaltning under år 1973.

§ 21 Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande nr 7 i anledning av propositionen 1974:1 i vad avser vissa anslag för budgetåret 1974/75 till allmän försäkring jämte motioner.

Punkterna 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 3

Anslag till folkpensioner

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1974:1, bilaga 7, under punkten B 4 (s. 33--37) föreslagit riksdagen att till Folkpensioner för budgetåret 1974/75 anvisa ett förslagsanslag av 12 470 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1974:106 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställdes att riksdagen skulle anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i lagen den 9 maj 1969 (nr 205) om pensionstillskott, innebärande att pensionstillskotten fr. o. m. den 1 juli 1974 skulle utgå utan inkomstprövning och med 24 procent av basbeloppet samt därefter årligen uppräknas med 4 procent i stället för 3 procent så att tillskotten den 1 juli 1978 utgjorde 40 procent i stället för 30 procent av basbeloppet,

Torsdagen den
14 mars 1974

*Anslag till folk-
pensioner*

1974:155 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställda att riksdagen skulle

1. uttala sig för införandet av ett statligt grundbidrag till kommunerna fr. o. m. den 1 januari 1975 för utgivande av kommunalt bostadstillägg med 500 kronor per bidragsberättigad pensionstagare, varvid de förbehåll skulle gälla som förordats i motionen,

2. uttala sig för en skattemässig likställdhet mellan ensamstående och gifta pensionärer genom ändring av reglerna för väsentligt nedsatt skatteförmåga enligt 50 § 2 mom. kommunalskattelagen på sådant sätt att gifta pensionärer vardera behandlades som en ensamstående pensionär.

3. uttala sig för en höjning av gränsen för inkomstprövningen för erhållande av hustrutillägg och kommunala bostadstillägg till 4 000 kronor, lika för ensamstående som för vardera beträffande makar,

4. för bestridande av kostnaderna för införandet av ett statligt grundbidrag anvisa ett förslagsanslag av 350 000 000 kronor samt

1974:1292 av herr Carlshamre m. fl. (m), såvitt nu var i fråga.

Motionen 1974:106 hade i vad den avsåg yrkande om höjning av pensionstillskotten för budgetåret 1974/75 genom beslut den 13 februari 1974 överlämnats till finansutskottet för behandling.

Av yrkandena i motionen 1974:155 behandlade socialförsäkringsutskottet punkterna 1 och 4 i detta betänkande, punkten 3 i annat sammanhang, medan punkten 2 behandlades av skatteutskottet.

Utskottet hemställde

1. beträffande ändring av 2 och 3 §§ lagen den 9 maj 1969 (nr 205) om pensionstillskott att riksdagen skulle avslå motionen 1974:106, i vad den behandlats av socialförsäkringsutskottet,

2. beträffande ett långsiktigt program för förbättring av folkpensionen att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1292, i vad den behandlats i detta betänkande,

3. beträffande ett statligt grundbidrag till kommunerna att riksdagen skulle avslå motionen 1974:155 i motsvarande del,

4. beträffande anslaget storlek att riksdagen med avslag på motionen 1974:155 i motsvarande del och med bifall till Kungl. Maj:ts under punkten B 4 framlagda förslag till Folkpensioner för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 12 470 000 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande ändring av 2 och 3 §§ lagen den 9 maj 1969 (nr 205) om pensionstillskott av herr Olsson i Stockholm (vpk) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:106 i vad motionen behandlats av socialförsäkringsutskottet skulle anta det i samma motion framlagda förslaget om uppräknings av pensionstillskotten för budgetåren 1975/76–1977/78,

2. beträffande ett statligt grundbidrag till kommunerna av herr Olsson i Stockholm (vpk) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionen 1974:155 i motsvarande del uttalade sig för att man införde ett statligt grundbidrag till kommunerna fr. o. m. den 1 januari 1975 för utgivande av kommunalt bostadstillägg med 500 kronor för varje bidragsberättigad pensionstagare i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. beträffande anslaget storlek av herr Olsson i Stockholm (vpk) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa, att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts under punkten B 4 framlagda förslag och med bifall till motionen 1974:155 i motsvarande del skulle

a. till Folkpensioner för budgetåret 1974/75 anvisa ett förslagsanslag av 12 470 000 000 kronor,

b. för bestridande av kostnaderna för att införa ett statligt grundbidrag anvisa ett förslagsanslag av 350 000 000 kronor.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Herr talman! Under årens lopp då vänsterpartiet kommunisterna ställt yrkanden om en kraftigare och snabbare förbättring av folkpensionärernas materiella standard genom en snabbare höjning av pensionstillskotten än enligt den år 1969 beslutade planen har utskottet presenterat stor, men knappast berömvärd, rörlighet i sina argumenteringar för avstyrkanden. Det har dock brustit åtskilligt i logiken. Ibland har det varit hänvisning till bristande ekonomiska resurser, alltså statsfinansiella skäl, ibland har utskottet frankt hävdade att storleken av utgående pensionstillskott "varit väl avvägd".

Men såväl för januari 1972 som för januari 1974 har regeringsförslag framlagts om extra eller särskilda pensionstillägg. Och så sent som i går kväll beslöt riksdagen bifalla regeringens förslag om extra tillägg till folkpensionärerna. Naturligtvis ligger häri ett erkännande av att nu utgående pensionstillägg är otillräckliga. Därmed är också utskottets tidigare motiveringar om "väl avvägda" pensionstillskott underkända.

Vid dessa tillfällen har vi från vårt håll sagt att de extra tilläggen är alltför knappt tillmätta, och framför allt har vi pekat på nödvändigheten av en *varaktig* förbättring. Planen för ökningen av pensionstillskotten borde enligt vår mening förbättras.

Jag understryker behovet av en varaktig förbättring, som kan räknas in i budgeten för folkpensionärerna, alltså de som åtnjuter folkpension och pensionstillskott. Det för april månad detta år tillmätta extra pensionstillägget, som beslöts i denna kammare i går kväll, upphäver inte behovet av en förbättring av planen för höjande av pensionstillskotten.

Vi har hänvisat till vad Pensionärernas riksförbund säger, nämligen att man vill nå upp till pensionsförmåner motsvarande 65 procent av en industriarbetares lön. Det är långt dit.

Sedan några dagar tillbaka föreligger pensionsålderskommitténs betänkande. Det är klart att vi från vpk skulle kunna jubla över vad utredningen säger, därför att utredningen tar ju precis vårt förslag.

Utredningen har insett problemen för folkpensionärerna och för dem som handikappas i unga år. Likväl har denna kammare och utskottet är efter år yrkat avslag på våra förslag.

Det är ju så, herr talman, att pensionstillskotten – kombinerade med grundpensionerna – är något av en stomme i vårt sociala försäkringssystem. Det gäller inte bara ålderspensionärer utan även förtidspensionärer och sjukpensionerade lika väl som unga invalider. Dessutom finns en anknytning till vårdnadsbidragen. Man märker det tydligt ju mer man studerar vårt socialförsäkringssystem att pensionstillskottet egentligen är en pelare i försäkringssystemet.

Man kan kanske från regeringshåll och annat håll tycka att vpk kör med en "litet-till-princip", att vi alltid vill ha ytterligare en procent varje år. Men saken är den att vi förutsätter att man hamnar på 40 procent av basbeloppet som pensionstilllägg mot enligt tidigare fattade beslut 30 procent. Nu har pensionsålderskommittén kommit med ett ännu bättre förslag, men det sträcker sig längre framåt i tiden. Det är som sagt bra att kommittén anammat våra förslag.

Det är också tydligt att regeringen efter hand har rättat in sig efter våra förslag när det gäller pensionsfrågorna. Man avslår regelmässigt våra förslag om höjning av pensionstillskott, men sedan kommer man med extra pensionstillskott för att trygga sin politik. Det blir då engångsbidrag som utgår den 1 januari, den 1 juli osv. Man vill på det viset förbättra sin ställning hos allmänna opinionen. Enligt vår mening vore det bättre att ta sitt fulla ansvar och besluta om en bättre plan i det här fallet.

Jag vill också ta upp moderata samlingspartiets ståndpunkt i denna fråga. Moderaterna har inte funnit anledning reservera sig eller i övrigt ta upp frågan. Men jag vill påpeka att moderaterna likväl i allmänna ordalag kräver en långsiktig plan för förbättring av folkpensionärernas villkor. Man går vidare och kräver att pensionstillskotten skall finansieras via AP-fonderna. Vi är inte alls överens om det senare kravet att man skall höja folkpensionernas standard via AP-fonderna. Det är klart att vi kunde enas om det, om moderaterna samtidigt hade krävt en höjning av ATP-avgiften, dvs. den avgift som arbetsgivarna skall betala.

Vad menar moderaterna med att ständigt kräva en plan för en långsiktig förbättring? Det enda som är långsiktigt här är ju moderatkravet. Inte har planen förbättrats genom att man i ord tar på sig en uppgift som man sedan inte vill fullfölja genom att ta ansvaret, dvs. genom att rösta för den vpk-reservation som har förekommit tidigare år och som finns även i år. Det finns en utredning som pensionsålderskommittén offentliggjort, och utskottet har hängt upp sin argumentering just på detta utredningsförslag. Jag vill i det sammanhanget säga ett par saker.

Utskottet ägnar i sin argumentering inte några ord åt att detta utredningsförslag skulle komma, utan det skrevs in senare. I och för sig har detta skett med all rätt. Det har blivit inskrivet churu man inte argumenterat för det. Jag är dock litet orolig för hur det skall gå i sakfrågan. Om nu pensionsålderskommittén kommer med ett bra förslag, sedan den anammat vårt förslag om en höjning av 4 procent per år i stället för 3, bör det gå igenom. Man har argumenterat både ordrikt och begåvat mot en höjning av planen för pensionstillskott. Detta har skett

inte bara från regeringspartiet utan även från andra partier. Jag frågar mig då, om man inte bör fortsätta därmed, när pensionsålderskommittén lägger fram sitt förslag. Det är bara att från tidigare protokoll klippa ut det man tidigare har sagt mot kraven på en höjning av pensionstillskotten.

Jag kan citera utskottets ordförande, herr Fredriksson, modell 1973. "Det är inte så dåligt", sade han om de nu utgående pensionstillskotten. Om denna bedömning skall stå sig i fortsättningen, innebär det att pensionsålderskommitténs förslag inte kommer att genomföras.

Man har däremot från utskottet uttalat sig positivt om grundkravet, nämligen att det finns ett behov av en förbättring av pensionstillskotten. Man har sagt att dessa skall genomföras "så snabbt som möjligt". Jag frågar mig om det är tillräckligt med uttalanden. Måste man inte visa en verklig vilja att höja folkpensionärernas standard? Bör den inte ta sig uttryck i konkreta beslut?

Herr talman! Med erfarenhet från andra ärendens behandling är jag övertygad om att man politiskt kommer att stödja pensionsålderskommitténs förslag, men jag tycker inte att man fyller uppställda renlighetskrav, när man år efter år sagt nej till våra förslag om höjning av pensionstillskotten. Har behovet av en höjning inte förelegat tidigare? Är det någonting som uppstått nu? Har en utredning kommit fram till att här finns ett behov? Nej, självfallet är det inte på det sättet. Tvärtom har behovet hela tiden varit uppenbart men regeringspartiet har i skönt samarbete med de borgerliga partierna sagt nej till vpk:s krav.

Jag vill, herr talman, sluta med detta och yrka bifall till reservationerna 1, 2 och 3 som är fogade till socialförsäkringsutskottets betänkande nr 7, p. 3.

Herr FREDRIKSSON (s):

Herr talman! Låt mig börja med att säga att jag är närmast förvånad över att den första reservationen i utskottets betänkande kommit till. Det förslag som presenterats i kommunistmotionen skiljer sig inte mycket från det förslag som lagts av pensionsålderskommittén, och det är ju den framtida standardhöjningen av folkpensionerna som vi skall diskutera i dag. Pensionstillskotten för budgetåret 1974/75 beslöt ju riksdagen om i går.

Herr Olsson i Stockholm har också erkänt att det förslag som nu lagts av pensionsålderskommittén, som han närmast tycks vara något missnöjd över, sammanfaller med de motioner som kommunisterna haft i det här sammanhanget. Det är säkerligen inte på grund av kommunistmotionerna som pensionsålderskommittén kommit till det här förslaget utan genom omtanke om pensionärerna. Vi från regeringspartiet har varit intresserade av och även tagit initiativ till beslut, som inneburit väsentliga standardökningar för folkpensionärerna. Vi har haft en plan om successiv ökning av pensionstillskotten. Vi har också varit medvetna om att vi borde ta ytterligare steg för att förbättra folkpensionärernas standard.

Vänsterpartiet kommunisterna har inte varit ensamma på denna punkt. Därom vittnar det uttalande vi gjorde förra året. Vi tog då upp några saker, och på förslag av socialförsäkringsutskottet antog riksdagen

Torsdagen den
14 mars 1974

*Anslag till folk-
pensioner*

ett uttalande, som bl. a. innebar en förstärkning av folkpensionärernas standard. Men vi tog också upp de unga invalidernas problem, en sänkning av pensionsåldern och värdesäkring av pensionerna. Detta var, sade vi, angelägna frågor, som borde lösas snarast.

Nu har pensionsålderskommittén lagt ett första betänkande, som bl. a. innehåller ett förslag om väsentlig förstärkning av folkpensionärernas standard, ett förslag som i vissa fall ger folkpensionärerna bättre förmåner än vad som framgår av motionen från vänsterpartiet kommunisterna. När man jämför dessa båda förslag får man också ta hänsyn till att pensionsålderskommittén föreslår en uppräknig inte bara av pensionstillskotten utan också av grundbeloppen.

Beträffande folkpensionstillskotten föreslår kommittén att den årliga höjningen från och med den 1 juli 1976 skall utgöra 4 procent av basbeloppet i stället för nuvarande 3 procent. Det är alldeles riktigt att kommunisterna tidigare föreslagit att höjningen skulle vara 4 procent. Tidigare har vi inte kunnat gå med på detta utan velat avvakta förslag från pensionsålderskommittén. Vi har måst tänka också på finansieringsfrågan. Nu återoppar herr Olsson i Stockholm Pensionärernas riksförbund. Han säger att denna krävt väsentligt bättre förmåner. Man skulle väl dåligt tillvarata sina medlemmars intressen, om man inte framställde krav om bättre förmåner. Sedan är det en annan sak om vi i alla lägen har råd att tillmötesgå de krav som ställs av organisationen.

Herr Olsson säger att de tillskott som folkpensionärerna fått är ganska usla. Han återoppar att jag i förra årets debatt sade, att det inte var så dåligt. Jag vidhåller, att det inte är så särdeles dåliga tillskott som folkpensionärerna fått, om man bl. a. tar hänsyn till de beslut som fattades förra året. Då beslöt vi om ett extra pensionstillskott som skulle betalas ut den 1 januari i år. Vi har beslutat om ytterligare ett extra pensionstillskott som skall betalas ut den 1 april. Därmed är man ju uppe i samma procentsats som vänsterpartiet kommunisterna har föreslagit i sina motioner.

Herr talman! Jag tror inte att det är nödvändigt att orda så mycket mera om pensionstillskotten just i dag. Visserligen är herr Olsson i Stockholm litet tveksam om man kommer att följa förslaget från pensionsålderskommittén, men jag hyser inga tvivel på den punkten. Jag är övertygad om att man kommer att göra det, eftersom utredningen är enig. Utredningen består av representanter för de största partierna här i riksdagen, och jag förmodar att knappast något parti vill springa ifrån sina förslag.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets betänkande.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Fredriksson säger att vi skulle vara missnöjda över de förslag som pensionsålderskommittén har ställt. Jag kan inte förstå vad han menar. Jag sade i mitt första inlägg – och då tog jag till ordentligt – att vi borde jubla över det förslaget, för det är ju våra förslag som genomförs. Herr Fredrikssons argumentering borde falla platt till marken inför detta.

Sedan säger han att pensionsålderskommittén inte har varit påverkad

Torsdagen den
14 mars 1974*Anslag till folk-
pensioner*

av vpk:s förslag och våra motioner i riksdagen. Det är kanhända sant – vi är ju inte med i den kommittén. Men vi har utgått från behovet av pensioner och pensionstillskott och inte från partitaktiska hänsyn hit eller dit. Vi har bara sett situationen för folkpensionärerna och utifrån detta ställt våra förslag. Förhoppningsvis borde detta väl också gälla socialdemokratin, men efter herr Fredrikssons påståenden är jag inte helt säker.

Att pensionsålderskommitténs förslag skulle vara bättre än vpk:s förslag är helt felaktigt. Det är beklagansvärt att detta sägs från så auktoritativt håll som från socialförsäkringsutskottets ordförande. Det är ju inte alls så, och det kan herr Fredriksson få intygat om han frågar sekreteraren eller andra som handlägger de här frågorna. På lång sikt är vårt förslag mycket bättre, men vi har inte gått längre med våra förslag än den tidigare fastställda planen. När vi sedan skall fortsätta med våra förslag angående folkpensionärernas standard och deras inkomster, kommer vi att ta hänsyn till hur de har det, och det är inte otroligt att vi då hamnar högre än vad pensionsålderskommittén har föreslagit.

Herr Fredriksson upprepar ännu en gång att det inte är dåliga tillskott som folkpensionärerna får. Ja, men då kvarstår farhågan: Ämnar man vidta någon egentlig förbättring – kommer man att bifalla pensionsålderskommitténs förslag?

Herr FREDRIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker nog att det är rätt djärvt av herr Olsson i Stockholm att påstå att pensionsålderskommittén lagt sitt förslag av partitaktiska skäl. Det var ju så herr Olsson menade, om jag förstod honom rätt; i varje fall menade han att de partier som där representerades har handlat av partitaktiska skäl.

Det är klart att vänsterpartiet kommunisterna i sina motioner om bättre pensionstillskott – jag skall inte kalla det överbud – *inte* har handlat av partitaktiska skäl! Naturligtvis inte.

Herr Olsson i Stockholm säger att det är fel av mig att påstå att pensionsålderskommitténs förslag i vissa stycken är bättre än vad vänsterpartiet kommunisterna föreslagit i sin motion.

Låt oss göra en jämförelse. Pensionsålderskommittén föreslår att pensionstillskotten den 1 juli 1976 skall utgöra 25 procent av basbeloppet. Samtidigt föreslår kommittén att grundbeloppet höjs från 90 till 95 procent, alltså 5 procent. Då är man *uppe* i 30 procent.

Kommunisterna förelår här att pensionstillskottet skall vara 32 procent. För en ensamstående pensionär skiljer det alltså 2 procent.

Men pensionsålderskommittén har ytterligare ett förslag. Man föreslår att tillskotten för ett pensionärspar skall öka från 140 procent av basbeloppet till 155 procent, alltså med 15 procent. Det gör 7,5 procent på varje pensionär. Då kommer man 0,5 procent över det förslag som lagts i motion från vänsterpartiet kommunisterna.

Så är det hela vägen. Den 1 juli 1978 skall enligt pensionsålderskommitténs förslag tillskotten vara 30 procent. Vänsterpartiet kommunisterna föreslår 40. Men 5 procent på basbeloppet gör 38, och 7,5 procent gör 40,5 procent. När man gör denna jämförelse och tar hänsyn till att

pensionsålderskommittén föreslår en höjning av grundbeloppen, kan man inte komma till någon annan slutsats än att pensionsålderskommitténs förslag väl tål en jämförelse med de förslag som lagts av vänsterpartiet kommunisterna.

Därtill föreslår pensionsålderskommittén att standardgarantin skall uppgå till 45 procent år 1980.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Fredriksson tycker att jag är djärv i vad jag säger. Tyvärr kan jag inte ge samma omdöme om herr Fredriksson. Han har ingalunda varit djärv när det gäller att kämpa för en verklig förbättring för folkpensionärerna.

När han försöker att bevisa att pensionsålderskommitténs förslag är bättre än vpk:s förslag har han ju fel. Jag vet att det är väldigt svårt att för kammarens ledamöter motivera hur det tekniskt slår till i varje läge. Det är invecklade frågor med procent hit och dit. Men när han tar upp pensionärspar och deras förbättring, har han definitivt kommit fel. Där har vi ju föreslagit lika pensionsförmåner oavsett civilstånd. Skulle det förslaget genomföras, vilket det i och för sig finns principbeslut om, då skulle det verkligen handla om förbättringar. Det kan inte herr Fredriksson förneka.

Vår plan sträcker sig bara till 1978, och då är det svårt att dra upp eventuellt kommande förmåner 1980, 1981 osv.

Herr talman! Jag nämnde inte i mitt huvudanförande något om den reservation som handlar om statligt stöd till kommunala bostadstillägg. Jag syftar då på förslaget om statligt grundbidrag till kommunerna för utgivande av kommunalt bostadstillägg för folkpensionärerna.

Det kunde räcka med en hänvisning till Pensionärernas riksorganisations kongress. Pensionärsorganisationen för samma resonemang som vi har utvecklat i motionen, nämligen att ett statligt grundbidrag borde utgå och förknippas med förbehåll om att iakttas vissa normer för bostadstilläggets storlek, så att man kan räkna med en positiv effekt. Det är ju orimligt – och det borde de flesta inse – att bostadstilläggets storlek för folkpensionärerna skall vara beroende av i vilken kommun man är bosatt.

Herr FREDRIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! När herr Olsson i Stockholm talar om att deras förslag är bättre än pensionsålderskommitténs, talar han ju bara om pensionstillskotten. Jag har dock försökt i mitt tidigare inlägg att få herr Olsson att förstå att man måste även se till kommitténs förslag i dess helhet.

Herr Olsson tog inte upp reservationen om statligt bidrag till kommunerna förut. Därför hoppade jag också över den i mitt första anförande, men när herr Olsson nu har återkommit vill jag säga att vi har en kommitté som arbetar med frågan om en kostnadsfördelning mellan stat och kommun, och då tycker vi i utskottsmajoriteten inte att det kan vara särskilt klokt att föregripa utredningen på just denna enda punkt, utan vi anser att utredningsarbetet bör avvaktas. Visst kan jag hålla med om att det skulle vara bra för kommunerna att få detta statsbidrag. Det skulle kanske stimulera någon kommun till att öka bostadsbidragen till

pensionärerna, men någon garanti för att de skulle göra det finns ju inte. Förresten finns det vissa kommuner som redan nu betalar hela bostadskostnaden till folkpensionärerna, och där kan det ju inte bli fråga om någon som helst förbättring till dessa genom det här förslaget. Det innebär ju att man bara för över pengar från staten till kommunerna. Dessa pengar skulle givetvis vara välkomna hos kommunerna, men jag tycker det är fel att göra en sådan överföring i detta sammanhang. Vi får avvakta den utredning som pågår.

Vidare är detta ett mycket kostnadskrävande förslag. Enligt motionärernas egna beräkningar skulle det kosta 350 miljoner kronor. Det skulle se ganska underligt ut om vi efter gårdagens beslut om stimulanspaketet skulle fatta ett sådant beslut i kammaren i dag och således plussa på ytterligare 350 miljoner. Jag tror att efter gårdagens beslut bör vi vara ganska restriktiva när det gäller kostnadskrävande reformer. Vi får nog tänka även på finansieringsfrågan när vi går att fatta sådana beslut.

Herr RINGABY (m):

Herr talman! Herr Olsson i Stockholm frågade efter moderata samlingspartiets inställning till pensionstillskotten. Då kan jag bara påminna herr Olsson om att det faktiskt var dåvarande högerpartiet som 1964 aktualiserade denna fråga. Efter riksdagsbeslutet 1960 ställdes ju de som då redan hade gått i pension utanför detta system. Sedan har vi slagits för pensionstillskott till de här pensionärerna. Vi slogs för detta från 1964 tills vi 1969 fick gehör för våra krav. Men då var inte vänsterpartiet kommunisterna, och inte någon annan heller, särskilt intresserad av denna fråga.

Sedan har vi sagt att detta skall finansieras ur de avgifter som vi betalar till AP-fonderna, av det enkla skälet att pensionstillskotten tillhör ATP-systemet. Det framgår av att pensionstillskotten är inkomstprövade enbart mot inkomster från ATP. De är alltså direkt kopplade till det systemet. Då bör de också betalas över ATP-avgifterna. Herr Olsson vet också att man ingalunda behöver höja avgifterna för att klara den lilla delen eftersom ATP-avgifternas 9 miljarder i fjol oavkortat har gått in i pensionsfonden. Man har inte behövt använda en enda krona därav till pensioner.

Att vi inte agerar i dag beror helt enkelt på att frågan, som herr Fredriksson nyss har nämnt, återkommer i proposition. Och då skall vi också återkomma.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Herr talman! Herr Ringaby säger att den förutvarande högern och moderaterna har slagits för folkpensionärernas villkor. Jag får ju säga att det i så fall var ett stillsamt slagsmål. Det har ju inte ställts några som helst konkreta förslag från det hållet, och man har inte heller röstat för några sådana. Man har år efter år krävt en långsiktig plan för förbättring av folkpensionärernas villkor. Det är en mycket moderat form av slagsmål jämfört med det våld som förekommer på gator och torg.

Om man vidare skulle godkänna herr Ringabys tekniska resonemang om att förmånerna inom folkpensioneringen är hårt knutna till ATP-

systemet och att folkpensionerna därför bör finansieras via AP-fonderna, kunde man i och för sig också gå ännu längre på den vägen. Jag skall emellertid inte gå in på detta utan skall bara peka på att moderaterna samtidigt kräver både bättre förmåner via AP-fonderna och minskade ATP-avgifter. Jag förstår inte hur det räknestycket går ihop. Det finns ju moderata krav även på sänkning av avgifterna till AP-fonderna. Om man vill vara mild och bortse från det, kan man ändå peka på att moderaterna föreslår ökade utgifter för AP-fonderna utan att anvisa någon inkomstförstärkning.

Herr RINGABY (m):

Herr talman! Moderata samlingspartiet slåss alltid stillsamt och med demokratiska medel. Vi är mera intresserade av resultat än av stora slagsmål.

Herr FREDRIKSSON (s):

Herr talman! Jag skall inte blanda mig i meningsutbytet mellan herrar Olsson i Stockholm och Ringaby beträffande huruvida AP-fonderna skall tas i anspråk för finansiering av pensionstillskotten. Jag skall bara uttrycka min tillfredsställelse över att herr Olsson i Stockholm nu helt har tagit avstånd från moderaternas linje. Förra året var han nämligen på glid när han pläderade för att en viss del av kostnaderna för pensionstillskotten skulle finansieras just genom AP-fonderna.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Herr talman! För protokollets skull och för att kammarens ledamöter inte skall få en felaktig uppfattning vill jag ändå påpeka att det var socialdemokraterna som i förening med moderata samlingspartiet och de två andra borgerliga partierna beslöt att inte höja ATP-avgiften enligt en tidigare fastställd plan. Vi reserverade oss mot det beslutet och menade att den fastställda planen skulle följas, vilket skulle ha inneburit en högre avgift än vad som nu tillämpas. Vi menade också att man vid ett fullföljande av planen för pensionsfondernas tillväxt kunde anse det vara lämpligt att finansiera den extra höjning av pensionstillskotten, som vi föreslog, via AP-fonderna. Herr Fredriksson måste väl erinra sig att jag då -- jag skall inte säga att jag slogs emot -- med demokratiska medel vände mig emot förslaget att inte höja ATP-avgiften i enlighet med tidigare fastställd plan.

Herr FREDRIKSSON (s):

Herr talman! Ja, men principen, herr Olsson i Stockholm, principen att en viss del av pensionstillskotten skulle finansieras över AP-fonderna, kommer her: Olsson aldrig ifrån.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Herr talman! Detta blir mina sista ord i denna debatt. Jag vill framhålla att socialdemokratin i sin praktiska politik verkligen inte låtit sig belastas av principer.

Överläggningen var härmed slutad.

M o m. 1.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Olsson i Stockholm, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Olsson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 3 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Olsson i Stockholm.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Olsson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 295
Nej - 16

M o m. 2

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Olsson i Stockholm, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Olsson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 3 mom. 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Olsson i Stockholm.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Olsson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 293
Nej - 16

M o m. 4

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4

Utskottets hemställan bifölls.

Torsdagen den
14 mars 1974

Sjukpenningförsäkringen för vissa ensamstående

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande nr 8 i anledning av motion angående sjukpenningförsäkringen för vissa ensamstående.

I detta betänkande behandlades motionen 1974:208 av herrar Westberg i Ljusdal (fp) och Eriksson i Arvika (fp) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla att förslag till lösning av frågan om sjukpenningförsäkring till vissa ensamstående snarast möjligt framlades.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1974:208.

Reservation hade avgivits av herr Hyltander (fp) som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:208 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla att förslag till lösning av frågan om sjukpenningförsäkring för vissa ensamstående snarast möjligt framlades.

Till detta betänkande hade fogats ett särskilt yttrande av herr Magnusson i Nennesholm, fröken Pehrsson samt herrar Andersson i Nybro och Andersson i Edsbro (samtliga c).

Herr ANDERSSON i Nybro (c):

Herr talman! Jag vill kort redovisa motiven för det särskilda yttrande som jag och mina partikolleger i utskottet har fogat till det betänkande vi nu diskuterar.

Vi delar motionärernas och reservanternas uppfattning att det är socialt otillfredsställande att sjukpenningen inom den s. k. hemmameförsäkringen inte utgår i vissa fall till änkor utan hemmavarande barn. Trots detta har vi inte valt att biträda reservationens yrkande av det skälet att vi anser att reservationen endast tar upp ett delproblem.

Vi har den uppfattningen att även andra grupper saknar den grundtrygghet som ligger i hemmameförsäkringen. Det gäller bl. a. hemmavarande barn som under en längre period vårdat sina föräldrar och fått försörja sig på de pensioner som föräldrarna haft. När dödsfall inträffar står ofta dessa barn eller anhöriga, som svarat för vårdnaden, ekonomiskt mycket oskyddade. Vid sjukdomsfall får de inte någon ekonomisk ersättning på grund av att de saknat egna inkomster. Det är troligt att den ekonomiska otryggheten är ännu större för många av de hemarbetande hemmadöttrarna än för de i reservationen aktualiserade fallen.

Vår bedömning är alltså att problemet med att sjukförsäkringen inte omfattar alla vuxna människor är ganska komplicerat och därför bör noga analyseras innan beslut fattas. Vi utgår ifrån att den år 1972 tillsatta expertutredningen inom socialdepartementet, som har till uppgift att kartlägga det sociala trygghetssystemet, noga belyser såväl det av motionärerna aktualiserade problemet som frågan om barn vilka under längre tid vårdat anhöriga. Efter en sådan analys bör, menar vi, bättre

förutsättningar föreligga för att beslut skall kunna fattas som ger den trygghet vid sjukdom som är socialt och ur rättvisesynpunkt starkt motiverad.

I och med att riksdagen förra året beslöt en omläggning av sjukförsäkringssystemet förlorade vissa grupper den tidigare rätten till sjukpenning. Det är främst småföretagare med låga inkomster som inte ansett sig ha råd att gå med i ATP-systemet som berörs av denna sociala försvagning. Det var inte möjligt för dessa grupper, när de tidigare hade att bedöma sin personliga anknytning till ATP-systemet, att förutse det försämrade skyddet vid sjukdom. Detta delbeslut var därför enligt vår mening en olycklig följd av ett i övrigt helt riktigt regeringsförslag. För att inga missförstånd skall uppstå vill jag tillägga att riksdagen fattade beslutet i enighet. Ansvaret får därför självfallet bäras gemensamt.

Jag skall inte närmare gå in på denna fråga nu, eftersom den redan har aktualiserats i ett annat sammanhang i denna kammare. Jag har med detta anförande velat klarlägga att vi anser att reservanten endast tar upp en av flera mindre svagheter som fortfarande finns inom sjukförsäkringssystemet. Vi menar att man bör avvakta den analys av de här bristerna som är nödvändig för att man skall kunna fatta beslut vid ett senare tillfälle.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Den obligatoriska sjukpenningförsäkringen stänger ute vissa grupper av människor i aktiv ålder. Den del av arbetskraften som har en årlig arbetsinkomst av minst 4 500 kronor får vara med, så också de människor som har mindre inkomst än 4 500 kronor men som stadigvarande sammanbor med make eller därmed jämställd person eller med barn under 16 år. Den senare gruppen sägs vara hemmakeförsäkrad och erhåller i den egenskapen sjukpenning med 8 kronor per dag. Som komplement till denna obligatoriska sjukpenningförsäkring finns emellertid en frivillig sådan, och är hemmaken ansluten till den kan den sammanlagda sjukpenningen uppgå till 20 kronor per dag, vilket ju inte är så illa.

Men alla de människor i aktiv ålder som inte fyller de här nämnda villkoren får inte vara med i vare sig den obligatoriska eller den frivilliga sjukförsäkringen. Det förhållandet finner jag och min medmotionär Karl Erik Eriksson otillfredsställande, och det har vi sagt ifrån i motionen 208, till vilken reservationen vid betänkandet anknyter.

Tyvärr delar inte utskottsmajoriteten denna uppfattning. Man vill inte ens stödja motionskravet och begära förslag till lösning av frågan om sjukpenningförsäkring till vissa ensamstående.

Man rider på principer och framhåller att sjukpenning enligt lagen om allmän försäkring i princip är avsedd att täcka ett inkomstbortfall vid sjukdom. Utskottsmajoriteten blundar alltså för att den principen redan är knuffad åt sidan när det gäller hemmakeförsäkringen. Där har sjukpenningen tillkommit för att täcka kostnader som uppstår när den hemarbetande ej kan fullgöra sitt arbete i hemmet. Men de kostnaderna kommer man ju inte undan därför att maken dött eller barnet flyttat hemifrån. Och det underliga är att en änka får behålla sin sjukpenning-

Torsdagen den
14 mars 1974

Sjukpenningförsäkringen för vissa ensamstående

klass under tre månader efter makens frånfalle med motivering att det skulle vara otillfredsställande om änkan skulle förlora sitt sjukpenningsskydd omedelbart efter mannens död, då hennes ekonomiska läge i allmänhet försämras. Man bortser samtidigt från den inkonsekvens detta innebär. Jag tror nämligen inte att någon i utskottet vågar påstå att ankans ekonomi plötsligt blir bättre när tre månader har gått, om inte någonting alldeles särskilt inträffar. Nej, behöver hon vara sjukpenningförsäkrad de närmaste tre månaderna efter mannens död, så behöver hon det också sedan, om förutsättningarna i övrigt är desamma. Det tycker jag att vem som helst borde kunna förstå. Nu tycks utskottet trösta sig med att det här inte kan gälla så många, men när blev det princip i svensk sociallagstiftning att det är mindre angeläget att förbättra villkoren för få än för många? I ett särskilt yttrande som fogats till utskottets betänkande har för övrigt påpekats att det också är andra grupper som står utanför den trygghet som sjukpenningförsäkringen vill ge. Man har särskilt pekat på hemmadöttrarna, och de befinner sig ju i nästan exakt samma situation. Men där vill jag hänvisa till att motionsyrkandet gäller de ensamstående, och hemmadöttrar som har förlorat sina föräldrar är ju ensamstående. Att man av det skälet inte vågar vara med på reservationen förefaller mig därför mycket underligt.

Föregående talare anförde att motionen och reservationen tar upp bara en av flera svagheter i denna lagstiftning, och jag skall gärna medge att det också finns andra svagheter. Men denna förbättring som är så näraliggande och som vi med så små åtgärder skulle kunna genomföra tycker jag ändå skulle kunna ges prioritet. Alla måste väl ändå medge att det är oefterrättligt att en änka utöver sin sorg också skall prövas med detta att hon inte får vara sjukpenningförsäkrad. Hur gärna hon än själv vill betala av egna medel för att vara med i den frivilliga försäkringen blir hon vägrad att vara med. Och de kostnader hon får vidkännas för att hålla i gång hemmet när hon blir sjuk blir ju inte mindre.

Herr talman! Det förefaller mig alldeles självklart att vi med litet god vilja snabbt skulle kunna rätta till denna svaghet i lagstiftningen, och därför yrkar jag bifall till reservationen.

Herr FREDRIKSSON (s):

Herr talman! Den fråga som vi nu diskuterar, utbyggnad av hemmamakeförsäkringen, har liksom så många andra frågor varit föremål för riksdagsbehandling tidigare. Den motion av herr Westberg i Ljusdal som ligger till grund för utskottets betänkande är också en exakt avskrivning av den motion som vi behandlade och avstyrkte i utskottet i fjol och som även avslogs i kammaren. Den gången var utskottet enhälligt. Ingen reservation hade avgivits. Och som herr Andersson i Nybro sade får alla där dela ansvaret.

Nu är sakläget det att familjepolitiska kommittén har haft i uppdrag att utreda denna fråga, och kommittén har vid sin ingående prövning kommit fram till att det inte finns någon anledning eller kan anses motiverat att utbygga sjukpenningsskyddet på grund av förutvarande civilstånd eller sammanboendeförhållande. Socialförsäkringsutskottet delade den uppfattningen förra året och vi har inte ändrat mening nu — i

varje fall inte utskottets majoritet. I år har herr Hyltander reserverat sig, men jag skall inte beskylla honom för att ha bytt åsikt. Han tillhörde nämligen inte utskottet i fjol. Men han framförde kanske inte heller några andra synpunkter när ärendet då behandlades i kammaren.

Vidare är det så att sjukförsäkringen i princip inte är någon kostnadsförsäkring. Det är en försäkring som skall täcka inkomstbortfall vid sjukdom. Men det finns ett undantag, nämligen hemmakeförsäkringen, som man här har pläderat för och vill ha ändrad. Den ersättning som utgår inom ramen för hemmakeförsäkringen anses förmodligen täcka de kostnader, eller i varje fall en del av de kostnader, som uppstår när den hemarbetande inte kan utföra sitt arbete i hemmet. Men när sedan sammanboendet upphör – det må vara på grund av dödsfall, som kanske är den vanligaste orsaken, eller separation – upphör också förutsättningarna för försäkringen att gälla. I vissa fall kan vederbörande få tillhöra försäkringen ytterligare tre månader – i motionen står det fyra månader. Enligt utskottets mening är det då inte heller lika angeläget att inom sjukförsäkringens ram kompensera kostnaderna för att arbetsinsatsen i hemmet bortfaller under sjukdom.

Herr Westberg i Ljusdal säger att kvinnans ekonomiska situation inte har förbättrats i och med mannens frånfälle. Det är alldeles riktigt; det kanske den inte har. Men hon har ju i alla fall sin änkepension, och när hon blir sjuk sker ingen förändring av hennes inkomst, om hon inte har något arbete. Har hon arbete, så får hon också försäkra sig. Hon kan inte leva enbart på sjukförsäkringen; hon måste ha någon arbetsinkomst eller någon annan inkomst. Det hjälper inte om hon får tillhöra försäkringen, om hon inte har någon arbetsinkomst.

Herr Westberg i Ljusdal tycker att det är ologiskt att försäkringskyddet upphör efter tre månader; änkans situation blir inte bättre efter tre månader. Ja, man har ansett att änkan borde få kvarstå i försäkringen tre månader, därför att det skulle vara litet hårt om den skulle klippas av omedelbart. Hon kanske har goda möjligheter att skaffa sig ett arbete och en arbetsinkomst och hon har därmed goda möjligheter att tillhöra sjukförsäkringen.

Sedan bara ett par ord med anledning av anförandet av herr Andersson i Nybro. Han tog upp problemet med hemmadöttrarna och talade också om den sociala försvagning och nedrustning som han kallar det som skedde i samband med beslutet om beskattad sjukpenning förra året. För det första ligger dessa frågor vid sidan av den motion som behandlats i detta betänkande. För det andra diskuterade vi även detta problem förra året.

Vad hemmadöttrarna beträffar uttalade utskottet då att det ekonomiska skyddet vid sjukdom för hemmadöttrar och likställda bör lösas på annat sätt än genom tillskapande av särregler inom hemmakeförsäkringen eller den frivilliga sjukförsäkringen. På den punkten fanns det inte någon reservation i utskottet, vare sig av herr Andersson eller av någon annan. Även på den punkten får vi alltså dela ansvaret. Det var ett enhälligt utskott som stod för uttalandet.

Så ett par ord om den andra frågan som herr Andersson tog upp. Han förutsatte att Kungl. Maj:t skulle ta sig an saken och lägga fram förslag

Torsdagen den
14 mars 1974

Sjukpenningförsäkringen för vissa ensamstående

till lösning för dem som drabbas av vad han kallade viss försämring med anledning av förra årets beslut när man tog bort grundsjukpenningen. Det berodde helt enkelt på den omstrukturering av sjukpenningförsäkringen som då gjordes. Det rådde enighet även på den punkten förra året. Jag vet inte om det finns någon anledning att ändra på det beslut vi då fattade.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Utskottets talesman fortsätter att rida på principer, och det kan man givetvis göra. Men skulle vi ändå inte kunna låta de rent mänskliga synpunkterna komma i förgrunden! Utskottets ordförande säger att denna fråga varit föremål för behandling tidigare. Det är alldeles riktigt. Och om utgången av en omröstning blir den som utskottsmajoriteten avser är det troligt att den kommer igen på nytt.

Familjepolitiska kommittén har, säger ordföranden, prövat förutsättningarna för en sådan här utvidgning och kommit fram till ståndpunkten att den inte kan anses motiverad. Det är det vi har delade meningar om. Frågan är om man kan hålla fast vid ståndpunkten att det inte är motiverat att hjälpa de människor som det här är fråga om. Jag tror inte att man kan fortsätta med att hävda en sådan linje.

Situationen för den omtalade änkan blir inte ... jag upprepar det – bättre efter tre månader. Behöver hon det här stödet under de tre första månaderna efter dödsfallet – vilket är utskottets och utredningens mening – behöver hon det givetvis sedan också. Jag anser att det är så självklart att ingen kan bestrida det.

Sedan säger ordföranden att sjukförsäkringen inte är avsedd att kompensera kostnader utan att den skall kompensera inkomstbortfall. Men det är ju den principen som knuffas åt sidan! Jag kan inte förstå vad det finns för anledning att komma dragande med den igen när man gått ifrån den beträffande hemmamake. I det fallet är det fråga om att täcka merkostnader som uppstår när hemmamake blir sjuk. Sådana kostnader föreligger också sedan make är död, och de blir större då – när maken levde kunde han hjälpa till på kvällarna och mornarna, men när kvinnan blir ensam måste hon leja för allt hemarbete. Hon får således större kostnader, och hon borde rätteligen ha ett större skydd när hon blir ensam än hon hade tidigare.

Jag kan inte förstå det resonemang som här förs, och jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr FREDRIKSSON (s):

Herr talman! Det är också självklart, som jag har sagt tidigare, att ingen människa kan leva enbart av sjukförsäkring. Man måste ha ett arbete, och har människor arbete så blir de också sjukförsäkrade. Make eller maka får tillhöra hemmamakeförsäkringen, men när förutsättningarna ändras vid dödsfall får han eller hon vara kvar i tre månader. Därefter måste den som inte har ett arbete lämna försäkringen.

Här är det fråga om principen: Skall man i en sjukförsäkringsfråga skilja på människor som en gång varit sammanboende eller gifta och människor som inte varit det? Den här förmånen gäller under vissa

förutsättningar, som jag inte vill ändra. Vi har naturligtvis olika meningar i den saken herr Westberg och jag.

Sedan skulle jag vilja säga till herr Westberg i Ljusdal att jag inte riktigt förstår det exempel som har getts i hans motion. Det talas om en kvinna som blivit ensam. Hon är ensam ansvarig för skötsel av en stor fastighet och måste därför stå för ersättningen till den person som skall tjänstgöra i hennes ställe vid sjukdom. Den änkan måste rimligen ha utfört en sådan arbetsinsats att hon kunnat skaffa sig en sjukförsäkring om hon hade varit beredd att betala sjukförsäkringsavgift. Om det är det exemplet herr Westberg utgår ifrån när han pläderar i den här saken har jag litet svårt att förstå honom.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Jag vet inte varifrån utskottets ordförande får sina sakuppgifter. Mig veterligt får man inte ut sjukpenning därför att man sköter om sitt eget hem. Det är ju det änkan gör. Att hon råkar ha ett hem som är relativt stort innebär bara att hon har en större arbetsbörda, men någon taxerad inkomst ger inte skötseln av det egna hemmet. Här måste det väl ändå, som utskottsordföranden säger, föreligga någon sorts missförstånd.

Jag tycker det är underligt att hon, när förhållandena ändras till det sämre, skall bestraffas genom att uteslutas ur den trygghetsförsäkring som det här är fråga om. Mig förefaller detta fullständigt orimligt.

Herr FREDRIKSSON (s):

Herr talman! Sakuppgifterna har jag tagit från herr Westbergs i Ljusdal egen motion, där det talas om att änkan är ensam ansvarig för skötseln av en stor fastighet. När hon blir sjuk måste hon anställa någon som sköter fastigheten i hennes ställe, hon måste betala ersättning till denne. Hon borde ha haft möjlighet att sjukförsäkra sig för vad det kostar att anställa en fastighetsskötare.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Hyltander, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hyltander begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 8 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Hyltander.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hyltander begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	271
Nej	—	30
Avstår	—	1

Nr 40

Torsdagen den
14 mars 1974

Sjukpenningförsäkringen för vissa ensamstående

Torsdagen den
14 mars 1974

Ordet lämnades på begäran till

Fru KRISTENSSON (m), som yttrade:

Herr talman! De senaste årens tilltagande ungdomsproblem, som många gånger bottenar i thinner-, mellanöls- eller narkotikamissbruk, har gett ökad aktualitet åt frågan om föräldrarnas ansvar för sina barns fostran och vård. Enligt min mening är dagens föräldrar inte mindre intresserade av sina barns framtid än gångna generationers. Deras möjligheter att utöva en sådan tillsyn har möjligen försvårats.

En fråga som fått aktualitet under den senaste tiden är den tystnadsplikt som åvilar skolläkare och skolsköterskor beträffande de informationer som eleverna ger dem i förtroende – informationer som på grund av tystnadsplikten undanhålles föräldrarna. För skolkuratorer och skolpsykologer gäller visserligen ingen tystnadsplikt men väl rekommendationer som ansluter till reglerna om denna. Jag har stor förståelse för att tystnadsplikten i många fall kan innebära en fördel, då ungdomarna eljest tycker sig inte ha någon att vända sig till med sina problem. Denna tystnadsplikt får dock inte drivas därefter, att den skadar i stället för gagnar.

Många exempel finns på att ungdomar missbrukat narkotika månadsvis utan att föräldrarna över huvud taget informerats och därmed fått möjlighet att söka hjälpa dem. Detta förhållande måste anses helt oacceptabelt. Det är inte svårt att föreställa sig reaktionen hos föräldrar, när det plötsligt uppdagas att deras pojke eller flicka är avancerade brottslingar – drivna härtill av sitt narkotikabegär. De får veta att skolan har känt till missbruket under lång tid. Föräldrarna har dock ej själva märkt att deras barn hade problem, i varje fall ej av så allvarlig art. Vem bär ansvaret för denna utveckling – föräldrarna eller skolan? Information till föräldrarna om symptomen på ett begynnande narkotikamissbruk är dessutom bristfällig.

En första varningssignal är ofta att eleven börjar skolka från skolan. Erfarenheten visar emellertid att föräldrarna många gånger ej har vetskap om elevens frånvaro. Det förefaller som om det vore vederbörande skolstyrelsens ensak att bestämma hur kontrollen av frånvaron skall utformas. Enligt min mening bör skolöverstyrelsen utforma klara riktlinjer härför, som garanterar att en god kontakt etableras mellan hem och skola på ett tidigt stadium. Vidare bör övervägas sådana ändringar beträffande tystnadspliktens regler att föräldrarna kan informeras så tidigt som möjligt när en elev visar tecken på att missbruka narkotika. Självklart bör den berörda personalen söka förmå eleven att anförtro sig åt föräldrarna. Om detta inte sker på frivillig väg bör vederbörande erbjuda sig att tillsammans med eleven tala med föräldrarna. Jag är dock medveten om att det med hänsyn till barnets bästa i enstaka fall kan vara tillrådligt att hålla föräldrarna utanför. Men att generellt tillämpa tystnadsplikten så att föräldrarna hålles ovetande om de problem deras ungdomar brottas med är helt otillfredsställande. Föräldrarnas primära ansvar för barnets vård och fostran måste vara utgångspunkten, men då måste de också få den information som är nödvändig för att de skall vara

i stånd att hjälpa sina ungdomar.

Åberopande det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till fru statsrådet Hjelm-Wallén få rikta följande frågor:

1. Avser statsrådet att föranstälta om entydiga regler beträffande kontroll av skolket i skolorna?
2. Anser statsrådet att reglerna om skolpersonalens tystnadsplikt är tillfredsställande?
3. Om ej — vilka åtgärder ämnar statsrådet vidtaga för att öka informationen från skolan till hemmet och över huvud taget förbättra relationerna mellan hem och skola?

Denna anhållan bordlades.

§ 24 Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts propositioner

Nr 45 angående stödåtgärder på fiskets område, m. m.

Nr 51 med förslag till lag om ändring i lotteriförordningen (1939:207), m. m.

Nr 58 angående ökade livsmedelssubventioner

§ 25 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor framställts, nämligen

den 13 mars av

Nr 118 Herr *Lindahl* i Hamburgsund (fp) till herr justitieministern om representation för de studerande i notarienämbden:

Är justitieministern beredd att bereda en representant för de studerande plats i notarienämbden?

den 14 mars av

Nr 119 Fru *Anér* (fp) till herr industriministern angående arbetet på information rörande kärnkraftens fortsatta användning:

Anser industriministern att grupper fristående från kärnkraftsintressena fått tillräcklig möjlighet att medarbeta i det informationspaket som industridepartementet gett ut inför riksdagsbeslutet om kärnkraftens fortsatta användning?

Nr 120 Herr *Pettersson* i Västerås (vpk) till fru statsrådet Leijon angående avvisning av iranska flyktingar:

Är statsrådet uppmärksam på att en avvisning av iranska flyktingar från Sverige kan innebära att de utlämnas till sitt hemlands fascistiska regim?

§ 26 Kammaren åtskildes kl. 13.27.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert